

Kandidaatin koulutusohjelma

DIGIPALVELULAKI JA VERKKOKAUPPA

Esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano ja vaikutus
verkkokauppaliiketoimintaan

Jyri Hokkinen

Kandidaatintutkielma
Jyri Hokkinen
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
Yritysjuridiikka
Syksy 2024

Copyright ©2025 Jyri Hokkinen

Tekijä Jyri Hokkinen (23662-1)

Työn nimi Digipalvelulaki ja verkkokauppa. Esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano ja vaikutus verkkokauppaliiketoimintaan.

Tutkinto Kandidaatin tutkinto

Koulutusohjelma Yritysjuridiikan koulutusohjelma

Työn ohjaaja OTT Anna Hurmerinta-Haanpää

Päivämäärä 27.1.2025

Sivumäärä VII + 32

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Esteetöntä ympäristöä ja saavutettavia digipalveluita kohti pyrkiminen on kansainvälisesti laajasti kannatettu tavoite, jonka eteen Suomikin Euroopan unionin jäsenenä ja YK:n vammaisyleissopimuksen allekirjoittajana on toiminut jo pitkään. Euroopan unioni on pyrkinyt edistämään saavutettavuutta ja esteettömyyttä muun muassa kahdella direktiivillä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 (nk. saavutettavuusdirektiivi) säätii pääasiassa julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon myötä Suomeen säädettiin digipalvelulaki (306/2019). Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 (nk. esteettömyysdirektiivi) täytäntöönpanon lainsäädäntöprosessia Suomessa ja sitä, miten siitä seuraava muutos digipalvelulakiin vaikuttaa verkkokauppaliiketoimintaan. Tutkielman tietolähteinä toimi pääasiassa hallituksen esitykset, aiheeseen liittyvä muu Suomen lainsäädäntö ja oikeuskirjallisuus sekä lainsäädäntöprosessiin liittyvät julkiset asiakirjat.

Esteettömyysdirektiivin säännösten kansallisen täytäntöönpanon toteuttaminen epäonnistui aikataulun suhteen merkittävästi. Kansallinen lainsäädäntö astui voimaan puoli vuotta määrä ajan päättymisen jälkeen, mikä vaikeuttaa todennäköisesti sekä valvontaviranomaisen että lain velvoittavien yritysten mahdollisuuksia täyttää digipalvelulain vaatimuksia ennen 28.6.2025 päättyvää siirtymäaikaa. Lain valmistelun yhteydessä esiintyi myös erittäin suuria näkemuseroja digipalvelulain piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrästä. Saavutettavuusauditointi on yksi digipalvelulain velvoitteista ja sen suorittamisessa tarvitaan erityisosaamista. Kun jo lain valmisteluvaiheessa tiedettiin Suomessa olevan liian vähän auditointiosaajia, nousee auditoitavien verkkokauppojen määrä oleelliseksi tekijäksi, kun arvioidaan siirtymäajan riittävyttä auditointien suorittamiseen.

Avainsanat digipalvelulaki, esteettömyys, EU-lainsäädäntö, saavutettavuus, verkkokauppa

Author Jyri Hokkinen (23662-1)

Title of thesis Act on the Provision of Digital Services and e-commerce. National implementation of the Accessibility Directive and impact on e-commerce business.

Programme Bachelor's degree program

Major Business law

Thesis supervisor Anna Hurmerinta-Haanpää

Date 27.1.2025 Number of pages VII + 32 Language Finnish

Abstract

Striving towards an accessible environment and accessible digital services is an internationally widely supported goal, and Finland, as a member of the European Union and a signatory to the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, has been working towards it for a long time. The European Union has sought to promote accessibility through two directives. Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council (the Web Accessibility Directive) mainly regulated the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies. As a result of the national implementation of the Directive, the Act on the Provision of Digital Services (306/2019) was enacted in Finland. The aim of this thesis is to investigate the legislative process for the implementation of Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council (the Accessibility Directive) in Finland and how the resulting amendment to the Act on the Provision of Digital Services will affect e-commerce business. The sources of information for the thesis were mainly government proposals, other Finnish legislation and legal literature on the subject, and public documents related to the legislative process. The implementation of the provisions of the Accessibility Directive at national level failed significantly in terms of schedule. National legislation entered into force six months after the deadline expired, which is likely to make it more difficult for both the supervisory authority and legally binding companies to meet the requirements of the Act on the Provision of Digital Services before the transition period ending on 28.6.2025. In connection with the drafting of the Act, there were also significant differences of opinion on the number of online stores covered by the Act on the Provision of Digital Services. An accessibility audit is one of the obligations of the Act on the Provision of Digital Services, and special expertise is required to carry it out. As it was already known that there were too few auditing experts in Finland when the act was being drafted, the number of online stores to be audited becomes an essential factor when assessing the adequacy of the transition period for carrying out audits.

Keywords accessibility, Act on the Provision of Digital Services, e-commerce, EU legislation

Sisällys

Esipuhe	IV
Lyhenteet	V
1 Johdanto.....	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tavoite ja aiheen rajausta.....	2
1.3 Metodi ja keskeiset lähteet.....	4
1.4 Rakenne	5
2 Digipalveluiden saavutettavuus ja sitä ohjaavat sopimukset, säädökset ja ohjeistukset.....	6
2.1 Digipalveluiden saavutettavuus	6
2.2 Saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvä kansainvälinen ja EU-oikeudellinen sääntely	8
2.3 Suomen kansallinen verkkokauppaan vaikuttava saavutettavuuslainsäädäntö	11
3 Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon vaikutukset digipalvelulakiin	18
3.1 Esteettömyysdirektiivin kansallinen valmistelu.....	18
3.2 Lainsäädäntöprosessi Suomessa.....	19
3.3 Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon keskeiset tapahtumat.....	21
3.4 Huomioita digipalvelulain muutoksen valmistelusta verkkokaupan näkökulmasta.....	24
4 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	30
5 Lähteet.....	33
Virallislähteet.....	33
Kirjallisuus	33
Muut lähteet.....	34
Verkkolähteet.....	34
Kuviot.....	40

Esipuhe

Haluan kiittää yritys juridiikka / syksy 2024 tutkielmaseminaarin opiskelijatovereitani hienosta ja kannustavasta ilmapiiristä ja opponenttinani toiminutta Eero Liljaa ansiokkaista kommentteista, joiden pohjalta viimeistelin tutkielmani lopulliseen muotoonsa. Kiitos kaikille eri ministeriöissä, virastoissa ja kaupan alan järjestöissä työskenteleville nimeltä mainitsemattomille henkilöille, jotka auttoivat minua löytämään tutkielmani kannalta tärkeitä asiakirjoja ja muita dokumentteja. Erityiskiitos OTT Anna Hurmerinta-Haapäälle hyvistä vinkeistä tutkielman lähdeaineistoon liittyen ja tietysti myös kirjoitusprosessini ohjaamisesta.

Helsingissä 27.1.2025
Jyri Hokkinen

Lyhenteet

Asiointilaki-307/2019	307/2019 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta
AVI	Aluehallintavirasto
digipalvelulaki tai DpL	306/2019 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta
DPS-asetus	179/2023 Valtioneuvoston asetus eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista
DpL-104-muutos	104/2023 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta
EdTyöJ	Eduskunnan työjärjestys 17.12.1999/40 v. 2000
EN	Yhdenmukaistettu eurooppalainen standardi (Harmonised European Standard)
Esteettömyysdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista
Esteettömyystyöryhmä	Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima esteettömyysdirektiivin kansallista valmistelua tekevä työryhmä
ETEL	102/2023 Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista
EU	Euroopan unioni
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti
HE	Hallituksen esitys
HE41/2022-lait	Hallituksen esityksessä HE 41/2022 vp yksilöidyt lait: 102/2023 Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista, 103/2023 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta, 104/2023 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta, 105/2023 Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta, 106/2023 Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja 107/2023 Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta.
HL	434/2003 Hallintolaki

Kauppan liiton lausunto	Kauppan liiton lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp) (19.9.2022)
KSL	Kuluttajansuojalaki 38/1978
Owal Group -selvitys	Sosiaali- ja terveysministeriön Owal Group Oy:ltä tilaama selvitys: Esteettömyysdirektiivin kustannusten arviointi (2021)
PeL	Suomen perustuslaki
Saavutettavuusdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta
saavutettavuusvaatimukset.fi	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom:n ylläpitämä sivusto, josta löytyy tietoa ja ohjeita saavutettavuudesta.
SopS	Sopimussarja
standardi EN 301 549	EN 301 549 V3.2.1 (2021–03) Accessibility requirements for ICT products and services (Eurooppalainen standardi tieto- ja viestintätekniikan tuotteiden ja palveluiden saavutettavuusvaatimuksista)
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TSTK-neuvosto	Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto (EU:n neuvosto)
valtioneuvostolaki	Laki valtioneuvostosta 175/2003
vammaisyleissopimus	YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen SopS 26–27/2026
vp	Valtiopäivät
W3C	The World Wide Web Consortium
WCAG	Web Content Accessibility Guidelines (Verkkosisällön saavutettavuusohjeet)
WCAG-ohjeistus tai WCAG 2.1 -ohjeistus	Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1 W3C Recommendation (21 September 2023) (World Wide Web –konsortion ylläpitämä ohjeistus verkkosisällön saavutettavuusohjeista)

YK	Yhdistyneet kansakunnat
----	-------------------------

1 Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen

Yksi Suomen hallituksen tavoitteista vuonna 2022 oli yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen parantaminen. Näiden tavoitteiden toteutumiseen yhtenä keinona mainittiin sähköisten palveluiden esteettömyyden parantaminen.¹ Pyrkimys esteettömään ympäristöön ja saavutettaviin digipalveluihin on laajalti kannatettu tavoite, jonka eteen on tehty toimia sekä Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan unionin ja lukuisten vammaisjärjestöjen toimesta jo pitkään. Julkisoikeuden professori, dosentti Tomi Voutilainen on määritellyt esteettömyyden ja saavutettavuuden seuraavasti: ”Yleisesti saavutettavuudella ja sen rinnakkaiskäsitteellä esteettömyydellä tarkoitetaan ennalta tehtyjä järjestelyjä ja toimenpiteitä, joilla varmistetaan vammaisille henkilöille ja muille erityisiä järjestelyjä tarvitseville ryhmille pääsy muun muassa erilaisiin tiloihin, kulkuneuvoihin sekä tieto- ja viestintätekniisiin palveluihin ja niiden sisältöihin.”² Suomi on muiden EU:n jäsenmaiden tavoin sitoutunut noudattamaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen SopS 26–27/2016 (jäljempänä *vammaisyleissopimus*) vaatimuksia.³

Euroopan unioni on osaltaan pyrkinyt edistämään saavutettavuutta ja esteettömyyttä jäsenvaltioissaan muun muassa asettamalla kaksi direktiiviä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta⁴ (jäljempänä *saavutettavuusdirektiivi*) annettiin vuonna 2016. Sen kansallisen täytäntöönpanon tuloksena syntyi Suomeen laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019 (jäljempänä *digipalvelulaki*), jonka määräykset koskevat lähinnä julkisoikeudellisia laitoksia ja viranomaisia.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista⁵ (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*) täytäntöönpanoa Suomessa. Tutkimuksen painopiste on lainsäädäntöprosessin osalta lain valmistelussa ja erityisesti sen myötä syntyneen kansallisen lainsäädännön

¹ HE 41/2022 vp, s. 5. Kyseessä oli 10.12.2019–20.6.2023 toiminut Marinin hallitus.

² Voutilainen 2023, s. 128. Alinikula ym. 2024, s. 17–18.

³ HE 41/2022 vp, s. 5.

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta, 26.10.2016, 2016/2102/EU, EUVL L 327, 2.12.2016.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista, 17.4.2019, 2019/882/EU, EUVL L 151, 7.6.2019.

vaikutuksissa verkkokauppaliiketoimintaan. Tarkastelun rajaaminen juuri verkkokauppoja koskeviin lakimuutoksiin, johtui toimialan taloudellisesta merkittävydestä. Hallituksen esityksessä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp), jossa digipalvelulain säädöksiä esitettiin koskemaan muun muassa myös osaa verkkokaupoista, nousi verkkokauppojen arvioidut saavutettavuuden kustannukset selvästi muita uusia lain soveltamispiiriin tulevia toimialoja korkeammiksi. *Digipalvelulain* saavutettavuusvaatimukset verkkokaupoille astuvat voimaan 28.6.2025.⁶ Siihen mennessä pitäisi lain piiriin kuuluvien verkkokauppojen olla auditoituja⁷ ja mahdollisten saavutettavuuspuutteiden osalta korjattuja, ellei palveluntarjoaja vetoa siihen, että saavutettavuusongelmien välittömästä korjaamisesta muodostuisi sille kohtuuttoman suuri taloudellinen rasite tai muutos, jonka seurauksena verkkokaupan toimintalogiikkaa olisi muutettava perustavanlaatuisesti (DpL 3:7.1, DpL 3:8.1 ja DpL 3 a: 10 d.1).

Hallituksen esityksessä HE 41/2022 vp esitettiin arvio, jonka mukaan Suomessa olisi digipalvelulain piiriin kuuluvia verkkokauppoja alle 3 000.⁸ Kaupan liitto ry (jäljempänä *Kaupan liitto*) esitti lausunnossaan eduskunnan talousvaliokunnalle merkittävästi suuremman arvion *digipalvelulain* piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrästä.⁹

Tässä tutkielmassa pyritään myös arvioimaan *digipalvelulain* tavoitteiden täyttymismahdollisuuksia verkkokauppojen osalta siirtymäajan puitteissa, jos *Kaupan liiton* moninkertainen määräarvio osoittautuisikin oikeaksi, tai se olisi merkittävästi lähempänä oikeata kuin hallituksen esityksen arvio.

1.2 Tavoite ja aiheen rajaus

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää yleisesti Euroopan unionin *esteettömyysdirektiivin* täytäntöönpanon lainsäädäntöprosessia Suomessa, ja selvittää *digipalvelulain* muutoksen kansallista valmistelua sekä sen vaikutuksia erityisesti verkkokauppaliiketoimintaan. Saavutettavuuteen liittyviä sopimuksia, säädöksiä ja teknisiä ohjeistuksia sekä standardeja kuvataan siinä määrin, kuin se on tutkielman aiheen taustoittamisen kannalta tarpeellista. Saavutettavuudesta käsitteenä ja sen tavoitteista on tutkielmaan sisällytetty myös lyhyt selonteko, jota ilman varsinaiset

⁶ DpL:n voimaantulosäännös: ”Tämän lain 3 a lukua sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025”.

⁷ DpL:ssa saavutettavuusauditointiin viitataan termillä *saavutettavuusarviointi* (DpL 3:8.1). Alinikula ym. 2024, s. 19.

⁸ HE 41/2022 vp, s. 60–61.

⁹ Kaupan liitto 2022, s. 7.

tutkimuskysymykset olisi ollut vaikeampaa asettaa mielekkääseen kontekstiin. Suomen toimia *esteettömyysdirektiivin* valmistelussa kuvataan myös lyhyesti, koska uuden direktiivin säännösten matkan EU:n jäsenmaan kansalliseen lainsäädäntöön voi ajatella alkavan jo direktiivin kansallisesta valmistelusta. Jos Suomi esimerkiksi kykenisi jossain asiassa vaikuttamaan direktiivin säännöksen sisältöön, siirtyisi kyseinen säännös aikanaan kansalliseen lainsäädäntöön. Näin ajateltuna Suomen kansallisia lainsäädännöllisiä intressejä esimerkiksi *digipalvelulain* muutosten suhteen, pohdittiin ja valmisteltiin jo direktiivin valmistelun yhteydessä.¹⁰

Esteettömyysdirektiiviin sisältyy palvelujen saavutettavuusvaatimusten lisäksi myös fyysisiin tuotteisiin liittyviä säännöksiä. *Esteettömyysdirektiivin* säännökset jakautuivat suomalaisessa lainsäädännössä viiteen lakiin sekä kolmeen asetukseen. Direktiivistä johtuvan uuden suomalaisen lainsäädännön laaja-alaisuuden vuoksi tässä tutkielmassa keskitytään selvittämään direktiivin vaikutuksia vain *digipalvelulakiin*, joka sekin olisi ilman rajausta verkkokaupan palveluiden tarjoamiseen liittyvään lainsäädäntöön liian laaja kokonaisuus tämän tutkielman puitteissa käsiteltäväksi. Verkkokauppojenkin osalta aihe rajataan vain saavutettavuuteen liittyviin lainkohtiin ja verkkokauppojen myymiin tuotteisiin liittyvä lainsäädäntö rajataan tutkielman aiheen ulkopuolelle. *Digipalvelulain* keskeistä sisältöä käsitellään kuitenkin tutkielman aiheen edellyttämässä laajuudessa.

Verkkokauppa tai verkkokaupan palvelu käsitteinä eivät ole täysin yksiselitteisiä asioita, joita kaikki tulkitsevat samalla tavalla. Tämä käy ilmi esimerkiksi *digipalvelulain* muutoksen valmistelua varten pyydytyistä lausunnoista¹¹. Tässä tutkielmassa verkkokaupan palvelu määritellään samoin, kuin se tehdään *digipalvelulaissa*, eli verkkokaupan palvelulla tarkoitetaan digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja etämyyntisopimuksia (DpL 1:2.1,11).

Tutkielman tutkimuskysymykset jaetaan kahteen eri aiheeseen, joissa tutkimuksen käsittelyn syvyys eroaa toisistaan. Hieman yleisemmällä tasolla selvitetään sitä, *miten direktiivin täytäntöönpanon lainsäädäntöprosessi Suomessa tapahtuu, keskittyen erityisesti lain valmisteluvaiheeseen*. Tutkielman varsinainen tutkimuskysymys on: *miten digipalvelulain muutos vaikuttaa verkkokauppaliiketoimintaan Suomessa*. Edellisen alakysymyksenä pohditaan sitä, *miten digipalvelulain muutoksen valmistelu, esimerkiksi tehdyt selvitykset ja valmistelun kesto, vaikuttavat verkkokaupan palveluita tarjoavien yritysten mahdollisuuteen noudattaa*

¹⁰ Tala 2005, s. 79–80. Hyvärinen 2009, s. 10–13.

¹¹ Esimerkiksi: Traficom-www-1, s. 1.

digipalvelulain muutoksia, jotka astuvat voimaan 28.6.2025. Tutkielmassa tarkastellaan *digipalvelulain* valvontaviranomaisen tehtäviä ja toimintaedellytyksiä rajatusti ja lähinnä vain siltä osin kuin ne liittyvät verkkokauppatoiminnan valvomiseen tai *esteettömyysdirektiivin* kansallisen täytäntöönpanon viivästymisen seurauksiin. Osaa *digipalvelulain* vaikutuksista voi analysoida jo tässä tutkielmassa, koska siirtymäaika verkkokauppaa koskevien lainkohtien osalta on jo menossa, mutta lain todellisia vaikutuksia siirtymäajan päätyttyä ja sen jälkeen, voi vain arvioida. Tällaisten arvioiden pohjaksi on kuitenkin käytettävissä tutkimustietoja, kuten esimerkiksi arvioita verkkokauppojen määristä Suomessa ja saavutettavuusauditointien edellyttämistä työmääristä¹². Muun muassa näiden tietojen pohjalta tutkielmassa esitetään arvioita *digipalvelulain* tulevista vaikutuksista verkkokaupan palveluiden tarjoamiseen sekä verkkokauppaa harjoittavien yritysten mahdollisuuksiin noudattaa *digipalvelulain* vaatimuksia määräajan puitteissa.

1.3 Metodi ja keskeiset lähteet

Tutkielmassa selvitetään *esteettömyysdirektiivin* täytäntöönpanoa Suomen kansallisessa lainsäädännössä, joten sen voi luokitella lainsäädäntötutkimukseksi. Lainsäädäntötutkimuksen alueeseen kuuluu koko lain elinkaari kaikkine vaiheineen sekä sen vaikutusten arviointi¹³. Käytettyä tutkimustapaa voi kuvailla myös lainvalmistelun tutkimukseksi, jossa tyypillisesti käytetään tutkimusaineistona hallituksen esityksiä, lausuntoja, eduskunnan valiokuntien mietintöjä ja muita virallisdokumentteja.¹⁴ Tutkielman lähestymistapaa verkkokauppojen määräärvioon ja siihen perustuviin laskelmiin hallituksen esityksessä HE 41/2022 vp voi tältä osin luokitella lainsäädännön ennakkollisten vaikutusten arvioinnin tutkimiseksi.¹⁵

Tutkielman oikeuslähteinä on käytetty pääosin *vahvasti velvoittavia*¹⁶ EU:n direktiivejä ja kansallista saavutettavuuteen liittyvää lainsäädäntöä. Koska tutkielmassa selvitetään myös *digipalvelulain* muutoksen valmistelua, on tutkittavaan aineistoon sisällytetty myös *heikosti velvoittavia*¹⁷ oikeus-

¹² HE 41/2022 vp, s. 58–61. Owl Group Oy 2021, s. 12–16. Alinikula ym. 2024, s. 35–37.

¹³ Tala 2005, s. 4–5.

¹⁴ Ervasti 2022, s. 67.

¹⁵ Ervasti 2022, s. 75.

¹⁶ Vahvasti velvoittavista oikeuslähteistä ks. esim. Aarnio 1989, s. 220; Husa — Mutanen — Pohjolainen 2008, s. 33; Hirvonen 2011, s. 42–43. ”Koska Euroopan Unionin oikeudella on etusija suhteessa kansalliseen oikeuteen, niin Euroopan Unionin lainsäädäntö ja myös Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisuksista ilmenevät yleiset oikeusnormit ovat oikeuslähteiden hierarkian huipulla.”

¹⁷ Aarnio 1989, s. 220–221.

lähteitä, kuten hallituksen esityksiä sekä niihin liittyviä asiantuntija-selvityksiä ja -lausuntoja, jotka voidaan katsoa myös kelvollisiksi oikeuslähteiksi lainopillisessa eli dogmaattisessa tutkimuksessa, jonka piiriin tämä tutkielma myös kuuluu.

Tutkimuksen aineistossa on poikkeuksellisen vähän kirjallisia lähteitä. Tähän on syynä se, että digipalvelulainsäädäntö on vasta joitakin vuosia vanhaa, eikä oikeustieteellistä kirjallisuutta aiheesta ole vielä juurikaan julkaistu. Saavutettavuuteen liittyvän suomalaisen lainsäädännön osalta on tutkielman aihepiiriin perehtymiseen soveltuneet lähinnä vain julkisoikeuden professori, dosentti Tomi Voutilaisen teokset.¹⁸ Eri korkeakouluasteissa on verkkokauppoihin ja niiden saavutettavuuteen liittyviä opinnäytetöitä tehty useitakin, mutta ne käsittelevät aihetta muista kuin lainsäädäntöön liittyvistä näkökulmista. Sen sijaan lain valmistelusta oli tutkielman tueksi kirjallisuutta käytettävissä.

Verkkolähteitä on lähdeluettelossa runsaasti. Tämä johtuu siitä, että erilaiset lainvalmisteluun liittyvät dokumentit löytyvät pääasiassa ja myös helpoiten eduskunnan tai Finlexin sivuilta. Lähdeluettelon merkinnöissä on pyritty tekemään verkkolähteiden ja niissä viitattujen kohtien löytäminen mahdollisimman helpoksi. Kaikki internetlinkit toimivat suoraan sellaisenaan, eikä niistä tarvitse poistaa tavuviivoja tai tyhjiä välilyöntejä.

1.4 Rakenne

Tutkielma jakaantuu neljään lukuun. Ensimmäisessä luvussa aihe esitellään lukijalle. Toisessa luvussa luodaan katsaus *digipalveluiden* saavutettavuuteen käsitteenä ja sen edistämiseen liittyviin sopimuksiin, säädöksiin, standardeihin ja ohjeistuksiin sekä esitellään Suomen kansallinen verkkokauppaan vaikuttava saavutettavuuslainsäädäntö. Luvussa kolme käsitellään *esteettömyysdirektiivin* lainsäädännöllisiä vaiheita kohti säännösten kansallista täytäntöönpanoa Suomessa. Luvussa kuvataan myös lyhyesti Suomen lainsäädäntöprosessia painottaen erityisesti *digipalvelulain* valmisteluprosessia verkkokaupan näkökulmasta. Luvun lopussa pyritään tekemään kriittisiä huomioita *digipalvelulain* muutoksen valmistelusta. Neljännessä luvussa esitetään tutkielman yhteenveto ja johtopäätöksiä tutkimuksen aiheesta. Aiheen tutkimisessa käytetyt lähteet on luetteloitu tutkielman loppuun lukuun viisi.

¹⁸ Voutilainen 2006; Voutilainen 2009; Voutilainen 2023.

2 Digipalveluiden saavutettavuus ja sitä ohjaavat sopimukset, säädökset ja ohjeistukset

2.1 Digipalveluiden saavutettavuus

Digitaalisilla palveluilla tarkoitetaan verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia, joita käytetään erilaisten älylaitteiden avulla (esim. tietokoneilla, tablettitietokoneilla ja mobiililaitteilla).¹⁹ Digipalveluiden saavutettavuudella viitataan toimintatapoihin, joilla digipalvelut suunnitellaan, toteutetaan ja tarjotaan käytettäväksi siten, että niitä voi käyttää myös vammaiset ja erilaisista tilapäisistä ongelmista tai haitoista kärsivät henkilöt (DpL 1:2.1,1–4).²⁰

Suomessa on arveltu olevan jopa yli miljoona henkilöä, joiden on vaikeaa käyttää digipalveluita, joiden saavutettavuus ei ole *digipalvelulain* edellyttämällä tasolla.²¹ Henkilöitä, joiden näkövamma, lukihäiriö tai jokin muu aisti- tai motorinen vamma estää käyttämästä digipalveluita, jotka eivät ole saavutettavia, on Suomessa noin 250 000.²² Väestön ikääntyminen lisää saavutettavien digipalveluiden tarvetta. EU:ssa arvioitiin vuonna 2022 olevan yli sata miljoonaa yli 16-vuotiasta liikkumis- ja toimintarajoitteista henkilöä.²³

Yhteiskunnan ja yritysten tarjoamat palvelut siirtyvät digitalisoitumisen myötä yhä enemmän internettiin.²⁴ Monien julkisten palveluiden ensisijainen käyttöympäristö onkin jo internet. Käytännössä esimerkiksi pankkien palveluita on lähes mahdotonta käyttää ilman internettiä. Käyttäjän tunnistautuminen digipalveluihin edellyttää usein älypuhelin. Samoin henkilökohtainen sähköpostitili on nykyisin edellytys monen digipalvelun käytölle. Iäkkäät ihmiset hyötyisivät paremmin toteutetuista digipalveluista, etenkin jos heille olisi tarjolla tukea ja opastusta niiden käytöstä²⁵.

Digipalveluiden käyttöliittymien suunnittelussa tulisi aina huomioida niiden saavutettavuus erilaisilla päätelaitteilla sekä avustavia teknologioita hyödyntäen. Esimerkiksi näkövammaiset käyttävät digipalveluita ruudunlukuohjelmilla, jotka kertovat ääneen käyttöliittymässä aktivoit

¹⁹ Voutilainen 2023, s. 31.

²⁰ Voutilainen 2009, s. 237. Voutilainen 2023, s. 127–131.

²¹ Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-1.

²² HE 60/2018 vp, s. 39.

²³ Alinikula ym. 2024, s. 8.

²⁴ Voutilainen 2023, s. 17–18.

²⁵ HE 60/2018 vp, s. 39.

elementit tai tekstit. Vastaavasti kuulemiseen liittyvistä ongelmista kärsiville henkilöille esimerkiksi videoiden tarjoaminen tekstitettyinä on tärkeää.²⁶

Saavutettavuudesta huolehtiminen digiympäristössä ei heikennä minkään käyttäjäryhmän käyttökokemusta. Selkeät ja helposti käytettävät digipalvelut ovat kaikkien etu. Saavutettavuutta tulee kuitenkin kehittää erityisryhmien tarpeet huomioiden. Esimerkiksi näkövammaisille tulee digipalvelun koko palvelutapahtuman käyttö olla alusta loppuun mahdollista suorittaa ruudunlukuohjelman avustuksella.²⁷

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom (jäljempänä *Traficom*) on listannut ylläpitämillään saavutettavuusvaatimukset.fi-sivuilla yleisimpiä digipalveluiden käyttökykyä heikentäviä asioita ja ongelmia:

- näkövammata ja heikentynyt näkö
- kuulovammata ja kuurous
- fyysiset ja motoriset rajoitteet, kuten CP-vamma, lihasheikkous, vapina tai halvaantuminen
- kehitysvammata
- luki- ja oppimisvaikeudet
- keskittymisvaikeudet
- mielenterveysongelmat
- muistihäiriöt
- muut kognitiiviset pulmat
- heikko suomen kielen taito
- tottumattomuus digitaalisten palvelujen käyttöön
- tilapäiset haasteet, kuten esimerkiksi meluisa ympäristö, kirkas auringonpaiste, stressi tai kipsissä oleva käsi²⁸

Saavutettavuus on osa yhdenvertaisuuden toteuttamista, josta säädetään Suomen perustuslain 6 §:n toisessa momentissa: ”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.”

²⁶ Voutilainen 2006, s. 192–197. Voutilainen 2009, s. 188–189. Voutilainen 2023, s. 131 ja 150.

²⁷ HE 60/2018 vp, s. 39.

²⁸ Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-1. Voutilainen 2023, s. 128.

2.2 Saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvä kansainvälinen ja EU-oikeudellinen sääntely

YK:n *vammaisyleissopimuksen*, jonka vaatimusten noudattamiseen Suomi on muiden Euroopan unionin maiden tavoin sitoutunut²⁹, yleisiin periaatteisiin kuuluu muun muassa mahdollisuuksien yhdenvertaisuus (3 artikla kohta e) sekä saavutettavuus ja esteettömyys (3 artikla kohta f). Sopimuksen tarkoituksena on taata yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet myös henkilöille, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka voi vaikeuttaa tai estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa (1 artikla 1 kohta). *Vammaisyleissopimuksen* 9 artiklassa käsitellään esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Esteettömyydellä viitataan yleisimmin fyysisen maailman, kuten rakennusten, kulkuväylien, ulko- ja piha-alueiden tai julkisten kulkuvälineiden esteiden poistamiseen. Esteettömyydellä voidaan myös viitata tietojärjestelmien tekniseen saavutettavuuteen, eli niiden käytön esteettömyyteen. Käytön esteettömyys tarkoittaa sitä, että esimerkiksi tietokonetta, näyttöä, tulostinta, näppäimistöä sekä käyttöjärjestelmiä, käyttöliittymiä ja ohjelmistoja voidaan käyttää myös avustavien laitteiden kanssa tai ilman niitä.³⁰ Digitaalisiin palveluihin kohdistuvalla saavutettavuussääntelyllä yhdessä fyysisen maailmaan kohdistuvan esteettömyyssääntelyn kanssa edistetään yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa ja erityisryhmiin kuuluvien mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti yhteiskunnan jäsenenä³¹.

Euroopan unioni pyrkii edistämään *vammaisyleissopimuksen* tavoitteiden saavuttamista muun muassa ohjaamalla jäsenvaltioidensa kansallista lainsäädäntöä direktiivien avulla. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta tuli voimaan 22.12.2016. *Saavutettavuusdirektiivillä* pyrittiin ensisijaisesti yhtenäistämään jäsenvaltioiden julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta. *Saavutettavuusdirektiivin* 4 artiklassa esitetään direktiivin ydinajatus: ”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että julkisen sektorin elimet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet parantaakseen verkkosivustojensa ja mobiilisovellustensa saavutettavuutta tekemällä niistä havaittavia, hallittavia, ymmärrettäviä ja toimintavarmoja.” Direktiivin 7 artiklassa määritellään saavutettavuusseloste ja siihen liittyvä palautemekanismi. Julkisen palvelun käyttäjän on voitava tutustua digipalvelun saavutetta-

²⁹ HE 41/2022 vp, s. 5.

³⁰ Voutilainen 2009, s. 188. HE 71/2024 vp, s.6.

³¹ HE 60/2018 vp, s. 10. Voutilainen 2023, s. 128.

vuuteen palvelussa julkaistun saavutettavuusselosteen avulla. Palvelussa on oltava myös sähköinen mekanismi, jonka kautta palvelun käyttäjä voi esimerkiksi huomauttaa puutteellisesta saavutettavuudesta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista tuli voimaan 27.6.2019.³² *Esteettömyysdirektiivin* 2 artiklan 1 kohdassa luetellaan tuotteet, joihin direktiiviä sovelletaan, kun ne saatetaan markkinoille 28.6.2025 jälkeen. Direktiivin soveltamisalaan kuuluu muun muassa kuluttajien käyttöön tarkoitettuja yleiskäyttöisiä tietokonelaitteistoja ja kyseisten laitteistojen käyttöjärjestelmät sekä itsepalvelupäätteillä toimivat maksupäätteet. Direktiivin kattamien palvelujen tarjoamiseen tarkoitettujen pankki-, matkalippu- ja lähtöselvitysautomaattien tulee myös olla direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisia. Sähköisiin viestintäpalveluihin käytettävät ja audiovisuaalisten mediapalveluiden kuluttajapäätteet, joissa on vuorovaikutteisia tiedonkäsittelyominaisuuksia sekä sähköiset lukulaitteet kuuluvat myös *esteettömyysdirektiivin* soveltamisalaan.³³

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa luetellaan palvelut, joihin direktiiviä sovelletaan 28.6.2025 jälkeen, jos 32 artiklan soveltamista ei muuta johdu.³⁴ Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat palvelut, jotka tarjoavat pääsyn audiovisuaalisiin mediapalveluihin ja sähköiset viestintäpalvelut, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettävät siirtopalvelut. Henkilöliikenteen osalta esteettömyysvaatimukset koskevat tietyin rajauksin lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalvelujen osia, joita tarjotaan kuluttajille verkkosivustojen, mobiilisovellusten tai palveluautomaattien avulla³⁵. Edellisten lisäksi direktiivin 2 artiklan soveltamisalaan kuuluvat myös kuluttajille tarkoitettuja pankkipalveluita, sähkökirjat ja niiden lukemiseen tarkoitettuja ohjelmistoja sekä verkkokaupan palveluita.

³² Direktiivin osalta on julkaistu useissa virallisissa julkaisuissa ja internetsivuilla hallituksen esityksestä HE 41/2022 vp, s. 5 periytynyt väärä voimaantuloajankohta. Direktiivi ei ole hallituksen esityksen tekstin mukaisesti tullut voimaan 17 huhtikuuta 2019, vaan kyseinen päivä on direktiivin asetuspäivä. Esteettömyysdirektiivi on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä 7.6.2019. Direktiivi astui voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä EUVL:ssä julkaisun (EUVL L 151) jälkeen eli 27.6.2019. Oikean direktiivin voimaantulopäivän voi tarkistaa EUVL:n lisäksi esimerkiksi täältä: EUR-LEX-www-1 tai suoraan esteettömyysdirektiivin 26 artiklan kohdasta 2.

³³ Esteettömyysdirektiivin 2 artiklassa lueteltuihin tuoteryhmiin tai – tyypeihin sekä palvelualoihin liittyy direktiivissä monia rajoituksia ja tarkennuksia, joita ei tässä yhteydessä ole mielekästä käsitellä. Tässä tavoitteena on vain antaa yleiskäsitys direktiivin soveltamisalaan kuuluvista tuotteista ja palveluista.

³⁴ Esteettömyysdirektiivin 32 artiklassa on määritelty sen noudattamisen siirtymätoimenpiteisiin liittyviä aikarajoja.

³⁵ Katso tarkemmin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan c alakohta.

Digipalvelujen saavutettavuuden tekniset vaatimukset on määritelty dokumentissa EN 301 549 V3.2.1 (2021–03), eurooppalainen standardi tieto- ja viestintäteknikan tuotteiden ja palveluiden saavutettavuusvaatimuksista (jäljempänä *standardi EN 301 549*), joka puolestaan viittaa esimerkiksi saavutettavuusauditoinneissa testattavien onnistumiskriteerien osalta World Wide Web -konsortion WCAG-ohjeistukseen (jäljempänä *WCAG-ohjeistus*).³⁶ Teknisten saavutettavuusvaatimusten alkuperäinen lähde ei siis ole direktiivi, vaan siitä johdettavan viittausketjun osoittama *WCAG-ohjeistus*.³⁷

KUVIO 1. Keskeinen saavutettavuuteen liittyvä kansainvälinen sopimus- ja säädöspohja sekä tekninen ohjeistus. ©2025 Jyri Hokkinen

WCAG-ohjeistus (Web Content Accessibility Guidelines) on World Wide Web -konsortion (W3C) ylläpitämä ohjeistus, jossa on määritelty onnistumiskriteereitä, jotka saavutettavan digipalvelun tulisi täyttää. Onnistumiskriteerit jakautuvat neljään saavutettavuusperiaatteeseen:

- **havaittavuus** tarkoittaa, että tiedot ja käyttöliittymän osat on esitettävä käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita.
- **hallittavuus** tarkoittaa, että käyttöliittymän osien ja navigoinnin on oltava hallittavia.

³⁶ W3C-www-1. Ko. ohjeistukseen voidaan tässä tutkielmassa viitata myös muodossa ”WCAG 2.1 -ohjeistus”, joka tutkielman tekohetkellä (12/2024) *digipalvelulain* edellyttämä ohjeistusversio. WCAG 2.2 -versio on jo julkaistu, mutta *digipalvelulaki* ei velvoita sitä vielä noudattamaan. Ks. Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-2.

³⁷ Voutilainen 2023, s. 151–153. Ks. kuvio 1. Alinikula ym. 2024, s. 16–17.

- **ymmärrettävyys** tarkoittaa, että tietojen ja käyttöliittymän toiminnan on oltava käsitettäviä.
- **toimintavarmuus** tarkoittaa, että sisällön on oltava riittävän toimintavarma, jotta hyvin erilaiset asiakassovellukset, mukaan lukien avustavat teknologiat, voivat tulkita sitä luotettavasti.³⁸

Onnistumiskriteereitä on kolmea eri tasoa: A, AA ja AAA, josta viimeisin on vaatimuksiltaan korkein.³⁹ *Digipalvelulaki* velvoittaa noudattamaan A- ja AA-tason *WCAG-ohjeistuksen* onnistumiskriteereitä, joita on *WCAG-ohjeistuksen* 2.1 versiossa yhteensä 50 kappaletta. Näiden lisäksi on 28 AAA-tason onnistumiskriteeriä, joiden noudattaminen ei ole pakollista.⁴⁰ *WCAG-ohjeistuksen* 2.2-versiossa on vain yhdeksän uutta onnistumiskriteeriä. Niistäkin vain kuusi kuuluu pakollisiin A- ja AA-luokkiin. Tämän tutkielman kirjoittamishetkellä versiota 2.2 voi jo noudattaa, mutta *digipalvelulaki* ei siihen vielä velvoita.⁴¹

WCAG-ohjeistuksen yksityiskohtiin, kuten esimerkiksi onnistumiskriteereihin ei ole suoria viittauksia *digipalvelulaissa*, eikä myöskään *esteettömyys-* tai *saavutettavuusdirektiivissä*. *Saavutettavuusdirektiivin* 6 artiklan kohdissa 1 ja 2 säädetään, että *standardi EN 301 549* (sen viimeisin yhdenmukaistettu versio) määrittelee saavutettavuusvaatimusten kriteerit ja noudatettavan *WCAG-ohjeistuksen* version. *Standardi EN 301 549* perustuu pitkälti *WCAG-ohjeistukseen*, mutta on joltain osin tätäkin laajempi ja tarkempi.⁴² Siten *WCAG-ohjeistuksen* täydellinenkin noudattaminen ei kaikissa tapauksissa takaa digipalvelun täyttävän *saavutettavuusdirektiivin* vaatimuksia.⁴³ Vaikka *standardia EN 301 549* ja *WCAG-ohjeistusta* ylläpitävätkin eri tahot, vaikuttavat ne EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöön yhdessä. Euroopan unioni ylläpitää sivua, josta voi seurata EU:n saavutettavuusvaatimuksia ja siihen liittyvää standardointihistoriaa.⁴⁴

2.3 Suomen kansallinen verkkokauppaan vaikuttava saavutettavuuslainsäädäntö

Suomen kansallinen, verkkokauppojen saavutettavuusvaatimukseen liittyvä lainsäädäntö pohjautuu tämän tutkielman luvussa 2.2 esiteltyihin direktiiveihin ja sisältyy pääosin *digipalvelulakiin*. Kuviossa 2 esitetään

³⁸ *Saavutettavuusdirektiivin* resitaali 37. Voutilainen 2023, s. 147–150.

³⁹ Onnistumiskriteerien luokituksista ks. W3C-www-2.

⁴⁰ HE 41/2022 vp, s. 76. Voutilainen 2023, s. 152–153. W3C-www-1.

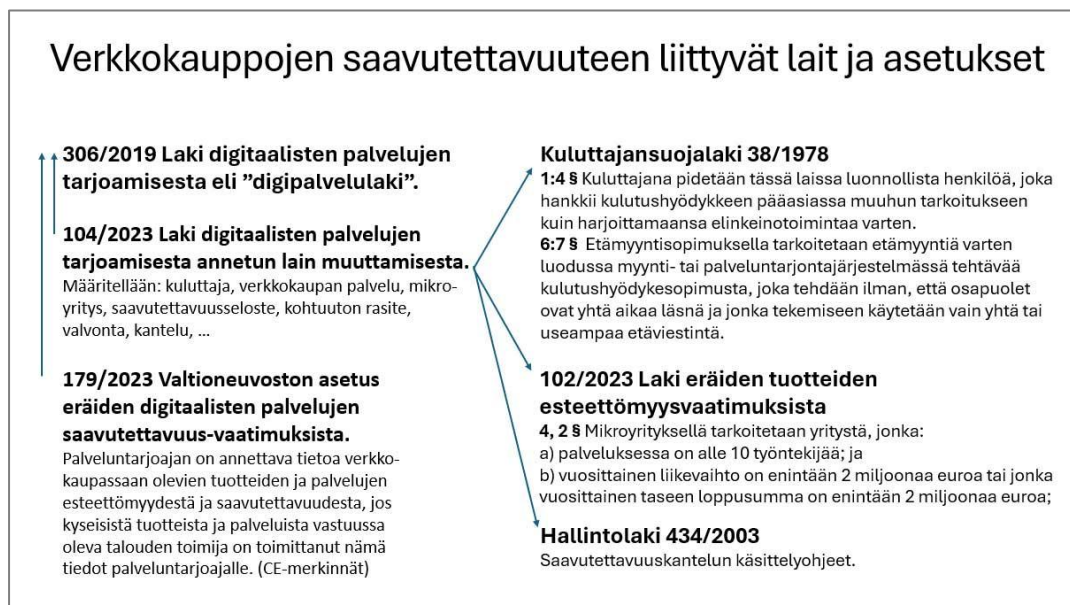
⁴¹ HE 41/2022 vp, s. 76. W3C-www-3.

⁴² *Standardi EN 301 549* sisältää lähes kaksi sataa sivua erittäin yksityiskohtaisia teknisiä vaatimuksia digitaalisten sisältöjen saavutettavuudesta.

⁴³ Euroopan komissio-www-1. Voutilainen 2023, s. 153.

⁴⁴ Euroopan komissio-www-2.

keskeinen verkkokauppojen saavutettavuuteen liittyvä lainsäädäntö. Julkisen sektorin digipalveluiden saavutettavuudesta säädettiin alkuperäisessä *digipalvelulaissa* (306/2019) ja sitä täydennettiin *esteettömyysdirektiivin* pohjalta lailla 104/2023 digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta (jäljempänä *DpL-104-muutos*). Valtioneuvoston asetuksessa eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista 179/2023 (jäljempänä *DPS-asetus*) säädetään lisävaatimus verkkokaupan palveluille. *DPS-asetuksen* 5 §:ssä säädetään, että palveluntarjoajan on annettava tietoa verkkokaupassaan olevien tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jos kyseisistä tuotteista ja palveluista vastuussa oleva talouden toimija on toimittanut nämä tiedot palveluntarjoajalle. *DpL-104-muutoksessa* viitataan verkkokaupan palveluihin liittyen muun muassa kuluttajansuojalakiin (DpL 1: 2.1,10), jossa on määritelty käsitteet kuluttaja (KSL 1:4) sekä etämyyntisopimus (KSL 6:7). Mikroyrityksen määritelmän osalta *DpL-104-muutoksessa* (DpL 3 a: 10 b.1) viitataan lakiin eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista (ETEL 4.1,2) sekä saavutettavuuskanteluun ja saavutettavuusselvityspyyntöön liittyen hallintolakiin (HL 8 a). Yhteensä *digipalvelulaissa* on viittauksia 24 eri lakiin.⁴⁵

KUVIO 2. Verkkokauppojen saavutettavuuteen liittyvät lait ja asetukset.
©2025 Jyri Hokkinen

Vuosi 2016 oli merkittävä niin Euroopan unionin kuin Suomenkin pyrkimyksille parantaa kansalaisten yhdenvertaisuutta ja kehittää etenkin julkisen sektorin digipalveluiden saavutettavuutta. Suomi allekirjoitti

⁴⁵ DpL 1:2.1,5, DpL 1:3.1,4–6, DpL 1:3.3,2, DpL 3:7.4, DpL 4:11.1, DpL 4:13.3, DpL 4:14.1, DpL 1:2.1,13–14, DpL 3 a:10 a.1,2 ja DpL 3 a:10 b.1.

vammaisyleissopimuksen 10.6.2016 ja *saavutettavuusdirektiivi* tuli voimaan 22.12.2016.⁴⁶ Samaan aikaan oli *esteettömyysdirektiivin* valmistelu käynnissä Euroopan komissiossa ja myös Suomi EU:n jäsenmaana valmisteli omaa kantaansa direktiiviin.⁴⁷ Ennen *Saavutettavuusdirektiivin* kansallista täytäntöönpanoa Suomessa ei ollut ollut selkeitä säännöksiä julkisen sektorin digitaalisten palveluiden laadun ja saatavuuden edistämisestä.⁴⁸

Valtiovarainministeriö asetti tammikuussa 2017 työryhmän, jonka toimintakausi oli 1.2.2017–31.10.2018, valmistelemaan *saavutettavuusdirektiivin* täytäntöönpanoa Suomessa. Hallituksen esityksen luonnos kävi läpi erittäin laajan lausuntokierroksen 18.1.–1.3.2018. Vastauksia lausuntopyyntöön kertyi 135 kappaletta. Suurin osa lausunnonantajista näki hallituksen esityksen kannatettavana ja tärkeänä. Monissa lausunnoissa todettiin lainsäädännön aikataulun olevan erittäin tiukka ja jopa mahdoton. Myös saavutettavuusosaajien määrän Suomessa arveltiin olevan riittämätön.⁴⁹ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta HE 60/2018 vp annettiin 3.5.2018. Eduskunta hyväksyi *digipalvelulain* 12.2.2019 ja sen lisäksi vain yhden pykälän sisältävän lain sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta 307/2019 (jäljempänä *Asiointilaki-307/2019*).⁵⁰ Lait tulivat voimaan 1.4.2019.⁵¹ *Digipalvelulain* määräykset kohdistuivat alkujaan viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämiseen yleisölle (DpL 1:2.1,5 ja DpL 2:4–5). Kuluttajakauppaa tai verkkokauppaa alkuperäisessä *digipalvelulaissa*⁵² ei mainita lainkaan.

Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon myötä saavutettavuusvaatimukset laajenivat koskemaan myös joitain yksityisen sektorin toimijoita ja osaa verkkokaupan palveluita tarjoavista yrityksistä. Valtioneuvosto määräsi 26.11.2020 esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon kokonaiskoordinaation kuuluvan sosiaali- ja terveysministeriölle (jäljempänä *STM*). Valmistelua varten asetettiin työryhmä 15.6.2021.⁵³

⁴⁶ HE 60/2016 vp, s. 11–13.

⁴⁷ HE 41/2022 vp, s. 6–7.

⁴⁸ HE 60/2016 vp, s. 20.

⁴⁹ HE 60/2018 vp, s. 40 ja 43. VM-www-1, s. 1, 5 ja 8.

⁵⁰ Eduskunta-www-1.

⁵¹ DpL 5:16 ja *Asiointilaki-307/2019* 5.2.

⁵² *Digipalvelulaki* 306/2019.

⁵³ HE 41/2022 vp, s. 7–8. Lain valmistelua käsitellään tarkemmin luvussa 3, joten tässä yhteydessä esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanosta johtuneet kansalliset lainsäädäntömuutokset esitellään vain lyhyesti osana Suomen saavutettavuuslainsäädäntöä.

Hallituksen esityksen 41/2022 vp. mukaisesti *esteettömyysdirektiivin* säännökset jakautuivat Suomen lainsäädäntöön seuraavasti:⁵⁴

Yksi uusi laki (vahvistettu: 19.1.2023):

- 102/2023 Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

Muutoksia viiteen lakiin (vahvistettu: 19.1.2023):

- 103/2023 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta.
- 104/2023 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta.
- 105/2023 Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta.
- 106/2023 Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta.
- 107/2023 Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta.

Lisäksi valtioneuvosto antoi kolme asetusta⁵⁵ (vahvistettu: 16.2.2023):

- 179/2023 Valtioneuvoston asetus eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista.
- 180/2023 Valtioneuvoston asetus sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen esteettömyysvaatimuksista.
- 181/2023 Valtioneuvoston asetus eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

Saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen on määritelty *digipalvelulaissa* seuraavasti: Palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten sisältöjensä havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti (DpL 3:7.1).⁵⁶ *DpL-104-muutoksella* saavutettavuusvaatimukset asetettiin koskemaan myös osaa verkkokauppojen palveluista (DpL 3 a: 10 a.1,1). Verkkokaupan palvelulla tarkoitetaan *digipalvelulaissa* digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja etämyyntisopimuksia (DpL 1:2.1,11). Etämyyntisopimuksella tarkoitetaan etämyyntiä varten luodussa myynti- tai palveluntarjoaja-järjestelmässä tehtävää kulutushyödykesopimusta, joka tehdään ilman, että osapuolet ovat yhtä aikaa läsnä ja jonka tekemiseen käytetään vain yhtä tai useampaa etäviestintä (KSL 6:7.1). Lainkohdassa mainituilla etäviestimillä tarkoitetaan puhelinta, postia, televisiota, tietoverkkoa ja muuta välinettä,

⁵⁴ HE 41/2022 vp, s. 5–6.

⁵⁵ Esteettömyysdirektiivin liitteen I säännösten teknisen luonteen vuoksi kyseiset asiat sijoitettiin lakia alemman asteiseen sääntelyyn. Ks. HE 41/2022 vp, s. 173.

⁵⁶ Ks. asiasta tarkemmin luvussa 2.2. Voutilainen 2023, s. 147–150.

jota voidaan käyttää sopimuksen tekemiseen ilman, että osapuolet ovat yhtä aikaa läsnä (KSL 6:7.2). *Kuluttajalla digipalvelulaissa* tarkoitetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa (DpL 1:2.1,10). Kuluttajana siis pidetään luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten (KSL 1:4). *Palveluntarjoajalla* tarkoitetaan *digipalvelulaissa* viranomaisista, julkisoikeudellista laitosta sekä yritystä, säätiötä, yhdistystä ja muuta yhteisöä, jonka digitaalisiin palveluihin sovelletaan *digipalvelulain* säännöksiä. Verkkokaupan palveluiden osalta palvelujen tarjoaja on useimmiten yritys, joka myy tuotteita tai palveluita kuluttajille verkkokaupan välityksellä, joka kuuluu *digipalvelulain* piiriin. (DpL 2:1.7).

Digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvat toimijat esiteltiin edellisessä luvussa *esteettömyysdirektiivin* yhteydessä. Suomen kansallisessa lainsäädännössä, samoin kuin *esteettömyysdirektiivissä*, rajattiin mikroyritykset lain velvoittavuuden ulkopuolelle (Dpl 3 a: 10 b.1). *Digipalvelulain* saavutettavuusvaatimuksia ei sovelleta mikroyrityksiin, jotka on määritelty esteettömyysvaatimuksista annetun lain (102/2023) 4 §:n 2 kohdassa. Mikroyritykseksi tulkitaan yritys, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa; (ETEL 4.1,2).

Digipalvelulain piiriin kuuluville digipalveluille tulee suorittaa saavutettavuusarviointi (jäljempänä myös *auditointi* tai *saavutettavuusauditointi*), jossa selvitetään mahdolliset saavutettavuuspuutteet. *Auditoinnin* voi suorittaa itse tai sen voi teettää ulkopuolisen asiantuntijan osaamista hyödyntäen. *Saavutettavuusauditointi* on välttämätön, koska ilman sitä ei voi julkaista digipalvelulain edellyttämää saavutettavuusselostetta.⁵⁷ Saavutettavuusarviointiin viitataan *digipalvelulaissa* kahdessa kohtaa, vaikka itse arviointitapaan ei laissa oteta kantaa (DpL 3:8.1 ja DpL 3 a:10 d.1).⁵⁸ *Digipalvelulaissa* määritellään saavutettavuusseloste seuraavasti (DpL 3:9.1,1–4): ”Palveluntarjoajan on ylläpidettävä saavutettavuusselostetta, jonka on sisällettävä ainakin: 1) selvitys siitä, mitkä palveluntarjoajan digitaalisen palvelun sisällön osat eivät täytä saavutettavuusvaatimuksia ja perustelut saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiselle; 2) ohjeet siitä, miten käyttäjä voi saada digitaalisen palvelun sisältämät tiedot tai palvelun vaihtoehtoisella tavalla, jos palvelu tai sen osa ei ole saavutettavassa muodossa; 3) palveluntarjoajan sähköinen yhteystieto,

⁵⁷ Voutilainen 2023, s. 160–164.

⁵⁸ Hallituksen esityksessä HE 41/2022 vp käytettiin saavutettavuusarviointinista termiä saavutettavuusauditointi tai auditointi. Digipalveluiden osalta auditointikustannuksia käsiteltiin esityksessä laajasti.

johon palvelun käyttäjä voi lähettää saavutettavuuspalautteet; 4) linkki valvontaviranomaisen verkkosivulle, jossa palvelun käyttäjä voi tehdä saavutettavuuskantelun tai -selvityspyynnön.” Palveluntarjoajan on ylläpidettävä saavutettavuusselostetta siinä muodossa kuin *saavutettavuusdirektiivin* 7 artiklan 2 kohdassa säädetään ja pidettävä saavutettavuusseloste digipalvelussaan helposti saatavilla saavutettavassa muodossa (DpL 3:9.2–3). *Palvelun auditoinnissa* havaitut puutteet on pyrittävä korjaamaan ensi tilassa. Vaikka tätä ei aivan suoraan digipalvelulaissa sanotakaan, käy asia selväksi muista lainkohdista (Dpl 3:7.1, DpL 3:7.3 ja DpL 3:8.1). Kohtuuttomasta rasitteesta säättävän lainkohdan (DpL 3:8.1 ja 3 a: 10 d.1) mukaan saavutettavuusvaatimuksista voi poiketa vain, jos ennakkoon tehdyn *auditoinnin* perusteella voi vaatimusten toteuttamisen osoittaa aiheuttavan palveluntarjoajan toiminnalle kohtuuttoman rasitteen tai edellyttävän digipalvelulle sellaista muutosta, jonka seurauksena asiakkaille tarjotun palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti. Esimerkiksi verkkokaupan palvelujen tarjoajan, joka haluaa vedota kohtuuttomaan rasitteeseen, on tehtävä *saavutettavuusauditoinnin* jälkeen arvio, jolla kohtuuton rasite osoitetaan. Arviointitapa kuvataan digipalvelulaissa seuraavasti: ”Arvio siitä, muodostaako saavutettavuusvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle, tehdään saavutettavuusvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteessa toiminta- ja pääomakustannuksiin ja saavutettavuusvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteessa nettoliikevaihtoon sekä kustannus-hyötyarviona, jossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää palvelua” (DpL 3 a: 10 d.2). Edellä kuvatun mukainen arvio laskelmiseen tulee dokumentoida ja se tulee säilyttää viiden vuoden ajan siitä, kun palveluntarjoaja on viimeksi tarjonnut kyseistä palvelua. Arvio on myös toimitettava pyydettyä valvontaviranomaiselle (DpL 3 a:10 e.1,1–3). Digipalvelun saavutettavuudesta poikkeaminen kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamalla on tarkoitettu vain väliaikaiseksi ratkaisuksi. DpL 10 e §:n 2 momentissa säädetään, että kohtuuttoman rasitteen muodostuminen on arvioitava uudelleen aina muutettaessa digitaalisen palvelun sisältöä ja valvontaviranomaisen niin pyytäessä ja joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein.⁵⁹ Jos digipalvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia, mutta palveluntarjoajalla ei ole edellytyksiä vedota kohtuuttomaan rasitteeseen, on tämän tehtävä saavutettavuuspuutteista ja korjaavista toimenpiteistä ilmoitus valvontaviranomaiselle (DpL 3 a: 10 g.1).⁶⁰ *Traficom* ei ole vielä julkaissut tietoa siitä, miten tämä ilmoitus annetaan, mutta kertovat saavutettavuusvaatimukset.fi-sivuilla julkaisevansa ohjeet asiasta myöhemmin.⁶¹ Saavutettavuusselosteen lisäksi palveluntarjoajan on järjestettävä

⁵⁹ Voutilainen 2023, s. 158–159.

⁶⁰ Voutilainen 2023, s.159.

⁶¹ Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-3.

palvelun käyttäjille mahdollisuus lähettää sähköisesti palautetta heidän havaitsemistaan saavutettavuusongelmista tai pyytää tarkennuksia kohtuuttoman rasitteen perusteluihin (DpL 3:10.1). Jokaisella digipalvelun käyttäjällä on oikeus lähettää palautetta palvelun saavutettavuudesta tai pyytää perustellusta syystä sisältöjä, jotka eivät ole saavutettavuusvaatimuksien mukaisia, käyttöönsä saavutettavassa muodossa tai muuten vaihtoehtoisella käyttäjän kannalta saavutettavalla tavalla (DpL 3:10.1–2). Vastaanotettuaan saavutettavuuspalautteen on palveluntarjoajan lähetettävä palautteen lähettäjälle vastaanottokuittaus, josta ilmenee palautteen vastaanottoaika. Palautteisiin on vastattava viipymättä, mutta viimeistään kahden viikon kuluessa yhteydenotosta. Jos palautteen antajan pyyntö saada tiedot saavutettavassa muodossa, koskee laajaa digitaalisen palvelun sisältöä, voi palveluntarjoaja asiasta ilmoitettuaan jatkaa vastausaikaa kahdella viikolla. Jos palveluntarjoaja ei anna palautteen antajalle tämän pyynnöstä digitaalisen palvelun sisällöstä tietoja saavutettavassa muodossa, on siitä toimitettava palvelun käyttäjälle kirjallinen perusteltu todistus. (DpL 3:10.3).⁶² Jos palveluntarjoaja ei noudata saavutettavuuspalautteesta säädettyjä, edellä esiteltyjä lainkohtia, voi asiasta tehdä saavutettavuuskantelun valvontaviranomaiselle (DpL 4:11.1). *Digipalvelulaissa* nimettiin alun perin valvontaviranomaiseksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto (DpL4:12.1). Valvontavastuu siirtyi 1.1.2025 alkaen *Traficomille*.⁶³ Saavutettavuuskantelun käsittelyssä sovelletaan hallintolain 8 a luvussa säädettyjä hallintokantelua koskevia säännöksiä (DpL 4:11.1)⁶⁴. Digipalvelun käyttäjä, joka on antanut *digipalvelulain* piiriin kuuluvalla palveluntarjoajalle saavutettavuuspalautteen, voi tehdä *Traficomille* saavutettavuusselvityspyynnön, jos palveluntarjoaja on antanut tai jättänyt antamatta DpL 10 §:n 4 momentissa tarkoitetun todistuksen siitä, ettei aio antaa digitaalisen palvelun sisällöstä tietoja saavutettavassa muodossa. Palvelun käyttäjä voi tehdä saavutettavuusselvityspyynnön myös silloin, kun palveluntarjoaja ei ole noudattanut DpL 10§:n 2 momentissa määrättyjä velvoitteita toimittaa digipalvelun sisältöä käyttäjälle saavutettavassa muodossa tai vaihtoehtoisella käyttäjälle saavutettavalla tavalla.⁶⁵ *Traficomilla* on määrätyissä tilanteissa oikeus asettaa uhkasakko digipalvelulain määräyksiä rikkovalle palveluntarjoajalle (DpL 4:14).⁶⁶

⁶² Voutilainen 2023, s. 164–171.

⁶³ Valvontaviranomainen vaihdettiin lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta (606/2024), jonka on vahvistanut tasavallan presidentti 8.11.2024.

⁶⁴ Voutilainen 2023, s. 173–174.

⁶⁵ Voutilainen 2023, s. 172–173.

⁶⁶ Voutilainen 2023, s. 173.

3 Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon vaikutukset digipalvelulakiin

Tässä luvussa kuvataan lyhyesti Suomen toimia *esteettömyysdirektiivin* valmistelussa, ja etenkin uuden direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Lainsäädäntöprosessia kuvataan teorian osalta yleisesti ja vain siinä määrin, kuin se tukee tutkielman varsinaisen aiheen käsittelyä eli sitä, miten *digipalvelulain* valmistelu tehtiin ja miten laki tulee vaikuttamaan verkkokauppaliiketoimintaan Suomessa. Sekä EU:n että sen jäsenvaltion osalta direktiiviehdotuksen muuttuminen voimassa olevaksi direktiiviksi tai kansalliseksi lainsäädännöksi voi olla usean vuoden mittainen prosessi. Ehdotus *esteettömyysdirektiivistä* tehtiin vuonna 2015 ja Suomessa direktiivistä seuranneet lainmuutokset astuivat voimaan vasta alkuvuodesta 2023.

3.1 Esteettömyysdirektiivin kansallinen valmistelu

Esteettömyysdirektiivin valmistelu ajoittui Suomessa pääosin vuosiin 2016–2018.⁶⁷ EU:n jäsenmaana Suomen tulee muodostaa neuvottelukannat EU:n säädöshankkeisiin ja osallistua yhteisön päätöksentekoon sen toimielimissä. Suomen neuvottelukannan valmisteluprosessin käynnistää yleensä asiassa toimivaltainen tai valmistelun päävastuun kantava ministeriö, joka laatii direktiiviehdotuksesta niin sanotun perusmuistion, jossa selvitetään direktiiviehdotuksen tavoitteet, sisältö ja vaikutukset sekä kerrotaan Suomen alustava kanta.⁶⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi *esteettömyysdirektiiviehdotuksesta* tehdyn U-kirjelmän⁶⁹ valmistelua. Koska direktiiviehdotus sisälsi säädöksiä liittyen useisiin eri yhteiskunnan alueisiin, kuultiin U-kirjelmän valmistelun yhteydessä ulkoasiainministeriötä, liikenne- ja viestintäministeriötä, oikeusministeriötä, työ- ja elinkeinoministeriötä sekä valtiovarainministeriötä ja ympäristöministeriötä. Laajan ja monivaiheisen kansallisen valmistelun lisäksi Suomi osallistui vuonna 2016 *esteettömyysdirektiivin* valmisteluun TSTK-neuvostossa⁷⁰ (Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto) sekä EU-ministerivaliokunnassa. U-kirjelmää täsmennettiin UJ-jatkokirjelmillä⁷¹ vuosina 2016–2018, joita käsiteltiin osana TSTK-

⁶⁷ HE 41/2022 vp, s. 7–8.

⁶⁸ Hyvärinen 2009, s. 10–11.

⁶⁹ U 10/2016 vp (Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä.

⁷⁰ Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto (TSTK-neuvosto) pyrkii parantamaan työllisyyttä sekä elin- ja työoloja ja varmistamaan ihmisten terveyden suojelun ja kuluttajansuojan korkean tason EU:ssa.

⁷¹ UJ 25/2016 vp, UJ 37/2017 vp ja UJ 18/2018 vp.

neuvoston valmisteluja, EU-ministerivaliokunnassa sekä eduskunnan suuressa valiokunnassa. U-jatkokirjelmän UJ 37/2017 vp liitteessä STM2017-00386 esitetty Suomen yleiskanta direktiiviehdotukseen, jonka tavoitteena oli vammaisten ja toimintarajoitteisten ihmisten elämänlaadun parantaminen, oli myönteinen, mutta huolenaiheitakin direktiiviehdotuksesta löydettiin. Direktiivin arveltiin pahimmillaan vaikeuttavan yritysten toimintaedellytyksiä ja luovan merkittävää oikeudellista epävarmuutta sisämarkkinoille, sekä sen toimeenpanon kustannusvaikutusten arveltiin voivan nousta korkeiksi. Suomen osalta direktiivin toimeenpanon valvontamalli nähtiin myös haastavaksi. Suomen yleiskanta direktiiviehdotukseen päättyi virkkeeseen: ”Tilanne saattaa muodostua kestävämmäksi paitsi yritysten ja viranomaisten myös vammaisten henkilöiden kannalta.”⁷² Suomen johdolla valmisteltiin myös epävirallinen asiakirja (*non-paper*⁷³), jossa tuotiin esille keskeisiä huolia direktiiviehdotuksesta. Asiakirjassa oli mukana neljätoista EU-jäsenmaata. Suomi kuitenkin kannatti yleisesti direktiiviehdotuksen tavoitteita.⁷⁴

3.2 Lainsäädäntöprosessi Suomessa

Euroopan unioniin liittyminen toi uuden ulottuvuuden suomalaiseen lainsäätämiseen. EU:n neuvosto yhdessä EU:n parlamentin kanssa voi antaa säädöksiä, kuten asetuksia ja direktiivejä⁷⁵. Näistä asetukset sitovat suoraan ja välittömästi EU-maiden kansalaisia sekä EU-maissa toimivia yrityksiä ja viranomaisia. Direktiivit taas vaativat jäsenmailta kansallista täytäntönpäytäntöä annetussa määräajassa. Direktiivi määrittelee siis periaatteessa vain tavoiteltavan oikeustilan, jonka kansallinen toteuttaminen jää jäsenvaltioiden lainsäätäjien ratkaistavaksi.⁷⁶

Suomen perustuslaissa säädetään, että eduskunta käsittelee ehdotukset sellaisiksi säädöksiksi, sopimuksiksi tai muiksi toimiksi, joista päätetään Euroopan unionissa (PeL 8:96.1). Kun valtioneuvosto saa tiedon direktiiviehdotuksesta, on sen viipymättä toimitettava ehdotus eduskunnalle arvioitavaksi (PeL 8:96.2).

⁷² Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, perusmuistio STM2017-00386, s. 1–2.

⁷³ Epävirallinen asiakirja, kuten keskusteluasiakirja, joka esitetään yleensä suljetuissa neuvotteluissa EU:n toimielimissä, erityisesti EU:n neuvostossa, tarkoituksena päästä yhteisymmärrykseen jostakin kiistanalaisesta menettelyä tai politiikkaa koskevasta kysymyksestä.

⁷⁴ HE 41/2022 vp, s. 7–8.

⁷⁵ Hyvärinen 2009, s. 7.

⁷⁶ Hyvärinen 2009, s. 9. Tala 2005, s. 12.

Suomessa lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta (PeL 1:3.1) Suomessa käytössä olevia säädöstyyppejä ovat perustuslaki, laki ja asetukset⁷⁷. Säädöshierarkialla viitataan tärkeys- tai etusijajärjestykseen, johon säädökset asettuvat merkityksensä perusteella. Suomalaisten säädösten hierarkian ylimpänä on perustuslaki. Perustuslain alapuolella on Suomen käytännön oikeuselämän tärkein säädöstyyppejä, laki. Lakeja alempana säädöshierarkiassa on asetukset, joita voi antaa tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö joko perustuslain tai muun laissa olevan valtuutuksen perusteella (PeL 6:80.1).⁷⁸

Lainsäädäntöprosessin päävaiheet ja niiden etenemisjärjestyksen keskeisine alakohtineen voi esittää alla olevan jäsentelyn⁷⁹ mukaisesti:

- Lain valmistelu⁸⁰
 - aloite (esimerkiksi: PeL 4:53.1, PeL 6:70, PeL 8:95.1)⁸¹
 - esivalmistelu⁸²
 - perusvalmistelu⁸³
 - lausunto- ja kuulemisvaihe⁸⁴
 - jatkovalmistelu⁸⁵
- Lain käsittely
 - vireilletulo
 - lähetekeskustelu
 - valiokuntakäsittely
 - päätöksenteko (PeL 6:72)
- Lain vahvistaminen
 - tasavallan presidentin päätös (PeL 6:77)
 - julkaiseminen (PeL 6:79.2)

⁷⁷ Ervasti 2022, s. 63. Tala 2005, s. 11 sisällyttää omaan säädöstyyppilistaansa myös alemman asteiset määräykset. Ks. PeL 6:80.2.

⁷⁸ Tala 2005, s. 10–11.

⁷⁹ Jäsentely noudattaa pääosin Lainvalmistelun prosessioppaassa esitettyä jaottelua aiheesta, mutta se on rajattu tämän tutkielman kannalta riittävälle tarkkuustasolle. Ks. Finlex-lainvalmistelu-www-1. Ervasti 2012, s. 52 on sisällyttänyt lainvalmistelua kuvaavaan kaavioonsa myös kohdat: julkaisu, koulutus, tiedottaminen ja seuranta. Tekstissä Ervasti kuitenkin myöhemmin toteaa edellä mainittujen vaiheiden kuuluvan lainvalmistelun jälkeisiin toimiin. Ervasti 2012, s. 54.

⁸⁰ Lain valmistelusta ei ole juurikaan lainsäädäntöä. Säädökset koskevat lain käsittelyn vaiheita. Ks. Tala 2005, s.7. Lainvalmistelun vaiheista ks. Tala 2005, s. 95–98.

⁸¹ Mainittujen lainkohtien lisäksi on muitakin lainsäädäntötoimeen johtavia aloitteita. Ks. Finlex-lainvalmistelu-www-2. Ks. myös Ervasti 2012, s. 53 kaaviokuvaa lainsäädäntöön vaikuttavista tahoista, jotka voivat toimia lakisäädäntöehdotusten lähteinä.

⁸² Ks. Ervasti 2022, s. 63.

⁸³ Ks. Ervasti 2022, s. 63–64.

⁸⁴ Ks. Ervasti 2022, s. 64.

⁸⁵ Jatkovalmistelun tavoitteena on tuottaa ehdotus, joka on valmis ratkaistavaksi varsinaisessa lainsäädäntömenettelyssä. Ks. Tala 2005, s. 98 ja Ervasti 2022, s. 64.

3.3 Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon keskeiset tapahtumat

Esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon valmistelu olisi teoriassa voitu aloittaa välittömästi *esteettömyysdirektiivin* voimaantulon jälkeen tai ainakin jo loppuvuodesta 2019. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Syy lainvalmistelun viivästymiselle oli se, etteivät ministeriöt päässeet yhteisymmärrykseen siitä, minkä ministeriön valmisteltavaksi direktiivin toimeenpano Suomessa kuuluu. Ministeriöiden lausunnoissa ehdotukset kansallisen täytäntöönpanon vastuuministeriöstä jakautuivat viidelle eri ministeriölle.⁸⁶ Koska asiasta ei päästy sopuun, tehtiin 26.11.2020 valtioneuvoston yleisistunnossa pääministerin ehdotuksesta päätös (valtioneuvostolaki 1:10.1–2), jonka mukaan direktiivin kansallinen toimeenpano kuuluu *STM:n* toimivaltaan ja samalla valtioneuvosto määräsi liikenne- ja viestintäministeriön, valtiovarainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sisäministeriön, oikeusministeriön ja ympäristöministeriön osallistumaan direktiivin täytäntöönpanon valmisteluun.⁸⁷ Melko harvinaista valtioneuvostolain 10 §:n käyttöä perusteltiin valtioneuvoston yleisistunnon päätöksen liitteessä seuraavasti: ”Valtioneuvostosta annetun lain 10 §:n mukaan valtioneuvosto ratkaisee pääministerin esityksestä erimielisyyden siitä, minkä ministeriön käsiteltäväksi jokin asia kuuluu. Valtioneuvosto voi myös päättää, minkä ministeriön on käsiteltävä sellainen laajakantoinen tai periaatteellisesti tärkeä asia, joka koskee useamman kuin yhden ministeriön toimialaa.”⁸⁸ Samassa liitteessä esitettiin valtioneuvoston toimesta melko suora moite vastuuministeriön valinnasta johtuneesta lainvalmistelun viivästymisestä: ”Toisaalta on todettava, että täytäntöönpanolle varatusta ajasta, jota alun perin oli runsaat kolme vuotta, on tässä vaiheessa kulunut jo puolet ilman, että olisi tarkempaa tietoa toimeenpanon etenemisestä.”⁸⁹ *STM:n* koordinoima työryhmä (*jäljempänä esteettömyystyöryhmä*), asetettiin 15.6.2021. Työryhmän tehtävänä oli koordinoida eri ministeriöissä tehtävää lainvalmistelua ja pyrkiä varmistamaan, että *esteettömyysdirektiivin* edellyttämä lainsäädäntö voidaan toimeenpanna määräajassa (28.6.2022 mennessä) sekä suunnitella ja koordinoida *esteettömyysdirektiivin* toimeenpanon edellyttämää tiedotusta ja koulutusta.⁹⁰ *Esteettömyystyöryhmä* lähetti 3.8.2021 elinkeinoelämän ja vammaisalan järjestöille lausuntopyyntön 25.8.2021 järjestettävää kuulemistilaisuutta varten.⁹¹ Kuulemistilaisuus järjestettiin etänä internetin

⁸⁶ Valtioneuvosto-www-1, s. 2–5.

⁸⁷ HE 41/2022 vp, s. 8. Valtioneuvosto-www-2.

⁸⁸ Valtioneuvosto-www-1, s. 5.

⁸⁹ Valtioneuvosto-www-1, s. 6.

⁹⁰ HE 41/2022 vp, s. 8–9.

⁹¹ HE 41/2022 vp, s. 10. STM-www-1, s. 1.

välityksellä. Tilaisuudessa käytiin läpi *esteettömyysdirektiivin* kansallisen lainvalmistelun tilanne ja vastaanotetut kirjalliset lausunnot. Koska lausuntoja oli pyydetty lähinnä vammaisalan järjestöiltä, ei niissä otettu kantaa verkkokaupan palveluita koskeviin asioihin lainkaan verkkokauppaa ylläpitävien yksityisten yritysten näkökulmasta.⁹² Hallituksen esitys tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi hyväksyttiin eduskunnan istuntosuunnitelmaan 7.9.2022.⁹³ *Esteettömyystyöryhmä* julkaisi 17.12.2021 lausuntopyynnön (jäljempänä *toinen lausuntopyyntö*) hallituksen esityksen luonnoksesta. Lausuntoja otettiin vastaan lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta 17.12.2021–1.2.2022.⁹⁴ Lausuntokierroksen aikana 13.1.2022 *esteettömyystyöryhmä* järjesti kaikille avoimen keskustelutilaisuuden, johon liittyi yli 200 osallistujaa. Tilaisuus järjestettiin etänä internetin välityksellä.⁹⁵ Tilaisuuden jälkeen 11.3.2022 *esteettömyystyöryhmä* julkaisi laajan lausuntopalautteen, jossa käsiteltiin vastaanotettujen lausuntojen kannanottoja. *Toinen lausuntopyyntö* oli lähetetty 547 vastaanottajalle lausuntopalvelu.fi-sivustolla. *Esteettömyystyöryhmä* vastaanotti määräajassa 103 kirjallista lausuntoa, joista useissa esitettiin kritiikkiä kansallisen lainsäädännön valmistelun viivästyisestä.⁹⁶ *Kaupan liitto* totesi lausunnossaan, että verkkokauppojen määrä on arvioitu liian alhaiseksi ja toivoi, että esityksen laskelmia tarkennettaisiin lainmuutoksesta pienille ja keskisuurille verkkokaupoille aiheutuvien vaikutusten osalta. Lisäksi *Kaupan liiton* lausunnossa mainittiin verkkokaupoilta vaadittavien tunnistus-, suojaus- ja maksutoimintojen esteettömyyden herättäneen kysymyksiä. *Kaupan liitto* nosti useiden muiden lausunnonantajien tavoin esille tarpeen mikroyrityksiä koskevalle siirtymäajalla, kun mikroyritys nousee saavutettavuusvaatimusten piiriin kuuluvien yritysten luokkaan. *Traficom* katsoi verkkokaupan palveluiden määritelmän olevan ehdotuksessa liian laaja.⁹⁷ Kohtuuttomaan rasitteeseen liittyen osa lausunnonantajista esitti, että siihen tulisi voida vedota vain tarkoin rajatuissa poikkeustilanteissa, kun toiset pitivät tärkeänä, että kohtuuttomaan rasitteeseen tulisi myös käytännössä voida vedota, eikä toimenpide saisi muodostua hallinnollisesti liian raskaaksi.⁹⁸ Lausuntopalautteen lopussa oli selvitys siitä, missä määrin lausuntoja oli otettu huomioon hallituksen esityksen luonnoksessa. Verkkokauppojen osalta todettiin, että taloudellisten vaikutusten osalta ei muutoksia ollut tehty, mutta verkkokauppojen määrän laskentaperuste oli lisätty luonnokseen. Verkkokaupan määritelmää oli muutettu muotoon: ”Verkkokauppa on

⁹² STM-www-2.

⁹³ STM-www-3.

⁹⁴ STM-www-4.

⁹⁵ STM-www-5, s. 1. HE 41/2022 vp, s. 12.

⁹⁶ STM-www-6, s. 2.

⁹⁷ STM-www-6, s. 10, 14 ja 20.

⁹⁸ STM-www-6, s. 12–13.

digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajasuojalain 6 luvun 7 §:n tarkoittamia etämyyntisopimuksia”.⁹⁹

Huhtikuussa 2022 *esteettömyysdirektiivin* kansallisen täytäntöönpanon valmistelu eteni asetusten valmisteluun. *Esteettömyystyöryhmä* julkaisi 4.4.2022 lausuntopyynnön (jäljempänä *lausuntopyyntö asetuksista*) kolmesta valtioneuvoston asetuksesta, jotka koskevat eräiden tuotteiden ja palvelujen saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksia. *Lausuntopyyntö asetuksista* lähetettiin 220 vastaanottajalle. Lausuntoja otettiin vastaan lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta ja sähköpostitse 4.4.–16.5.2022.¹⁰⁰

Hallituksen esitys 41/2022 vp annettiin valtioneuvoston yleisistunnossa 7.4.2022¹⁰¹ (valtioneuvostolaki 2:12.2) ja sen antamisesta ilmoitettiin seuraavana päivänä eduskunnan täysistunnossa (EdTyöJ 3:19.1).¹⁰² Kun hallituksen esitys toimitetaan eduskunnalle, sille on jo lisätty eduskuntatunnus (HE-numero).¹⁰³ Eduskunnassa käytiin asiasta lähetekeskustelu 21.4.2022 (EdTyöJ 4:32.2) ja hallituksen esitys lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan oli annettava lausunto (EdTyöJ 4:32.3).¹⁰⁴ Lähetekeskustelussa käytettiin vain kaksi puheenvuoroa. Kansanedustaja Mikko Lunden nosti puheenvuorossaan esille joitain verkkokauppaan liittyviä seikkoja. Hän arveli, että liian tiukka verkkokauppoja koskeva sääntely voi johtaa siihen, että pienemmät yritykset eivät tarjoa palveluitaan verkossa, jos verkkokaupan esteettömyydestä johtuvat kustannukset muodostuvat liian suuriksi. Kansanedustaja Lunden piti tärkeänä, että kohtuutonta rasietta koskevaa poikkeusta voi myös soveltaa käytännössä.¹⁰⁵

Hallituksen esityksen HE 41/2022 vp valiokuntakäsittely alkoi 26.4.2022 (EdTyöJ 4:34.1–2).¹⁰⁶ Valiokuntakunnat ottivat lausuntoja vastaan asiantuntijoilta, järjestöiltä ja ministeriöiltä 19.4.2022–7.10.2022 välisenä aikana. Suurimmassa osassa lausuntoja, joita oli vastaanotettu yhteensä 75 kappaletta, verkkokauppaa ei edes mainittu.¹⁰⁷ Ainoastaan *Kaupan liitto* otti lausunnossaan laajasti kantaa lakiehdotuksen mahdollisista vaikutuksista verkkokauppiaille. Lausunnossaan *Kaupan liiton* toisti jo *toiseen*

⁹⁹ STM-www-6, s. 25 ja 27.

¹⁰⁰ STM-www-7.

¹⁰¹ Eduskunta-www-2. Ks. valtioneuvoston yleisistunnon päätöksestä: Finlex-lainvalmistelu-www-3.

¹⁰² Eduskunta-www-3. Finlex-lainvalmistelu-www-4.

¹⁰³ Finlex-lainvalmistelu-www-5.

¹⁰⁴ Eduskunta-www-4.

¹⁰⁵ Eduskunta-www-5.

¹⁰⁶ Eduskunta-www-6.

¹⁰⁷ Eduskunta-www-7.

lausuntopyyntöön aiemmin antamassaan vastauksessa ilmoitetun näkemyksensä siitä, että suunnitellun lakimuutoksen piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrä on arvioitu liian alhaiseksi.¹⁰⁸ Valiokuntakäsittely päättyi 30.11.2022 ja talousvaliokunnan mietintö, jossa huomioitiin myös muiden valiokuntien mietinnöt, pantiin pöydälle 1.12.2022 pidettävään täysistuntoon (EdTyöJ 5:57.2).¹⁰⁹ Eduskunta hyväksyi 1.12.2022 ensimmäisessä käsittelyssä hallituksen esityksen (HE 41/2022 vp) lakiehdotusten sisällön mietinnön mukaisena (PeL 6:72.2 ja EdTyöJ 5:53.2–3).¹¹⁰ Toisessa käsittelyssä eduskunta hyväksyi 7.12.2022 ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt lakiehdotukset ja päätti asian käsittelyn (EdTyöJ 5:53.4).¹¹¹ Eduskunta hyväksyi 20.12.2022 hallituksen esityksessä ehdotetut lait ¹¹² (*HE41/2022-lait*)¹¹³ ja tasavallan presidentti vahvisti ne 19.1.2023 (PeL 6:77.1, PeL 6:79.2 ja valtioneuvostolaki 3:19.1–2). *Esteettömyysdirektiivin* säännösten kansallista täytäntöönpanoa täydennettiin vielä kolmella kohdassa 2.3. esitellyllä asetuksella, jotka valtioneuvosto antoi 16.2.2023.¹¹⁴

3.4 Huomioita digipalvelulain muutoksen valmistelusta verkkokaupan näkökulmasta

Ennen *esteettömyysdirektiivin* säännösten kansallista toimeenpanoa ei *digipalvelulaissa* ollut suoraan verkkokauppaan liittyvää lainsäädäntöä. *Saavutettavuusdirektiivin*, kuten myös sen säännösten toteuttamiseksi laaditun *digipalvelulain* vaatimukset kohdistuivat julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuuteen.¹¹⁵ Helmikuussa 2023 voimaan tullut *DpL-104-muutos* toi saavutettavuusvaatimukset koskemaan osaa yksityisten yritysten ylläpitämistä verkkokaupan palveluista (DpL 3 a: 10 a.1,1).

¹⁰⁸ Kaupan liitto 2022, s. 7.

¹⁰⁹ Eduskunta-www-8.

¹¹⁰ Eduskunta-www-9. Hallituksen esityksessä (HE 41/2022 vp, s. 1) esitettiin seuraaviin lakeihin muutoksia: laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta, laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (*digipalvelulaki*), laki sähköisen viestinnän palveluista, laki hätäkeskustoiminnasta ja laki liikenteen palveluista. Lisäksi siinä ehdotettiin säädettäväksi kokonaan uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista (jäljempänä *HE41/2022-lait*).

¹¹¹ Eduskunta-www-10

¹¹² Eduskunta-www-11.

¹¹³ Lait lueteltu edellä kohdassa 2.3. Ks. eduskunnan päätöksenteosta ja äänestämisestä EdTyöJ 5:60.

¹¹⁴ STM-www-8.

¹¹⁵ Laissa 306/2019 ja sitä koskevassa hallituksen esityksessä HE 60/2018 ei edes mainita sanaa verkkokauppa.

Kuten aiemmissa luvuissa on käsitelty, syntyi saavutettavuuteen liittyvä lisälainsäädäntötarve Suomessa *esteettömyysdirektiivistä*, joka tultuaan voimaan jätti varsin vähän liikkumavaraa kansallisten lainsäätäjien käyttöön. Kyse oli käytännössä siitä, mihin lakeihin ja miten, annetun määräajan puitteissa, direktiivin säännökset sisällytetään Suomen lainsäädännössä.¹¹⁶

Hallituksen esityksessä HE 41/2022 vp nousi verkkokaupan saavutettavuuden kustannukset selvästi muita ryhmiä korkeammiksi. *Esteettömyysdirektiivin* noudattamisesta seuraavien investointien kokonaismääräksi Suomessa arvioitiin 146 miljoonaa euroa, josta noin puolet tulisi arvion mukaan kohdistumaan verkkokauppoja ylläpitäville yrityksille.¹¹⁷ Laskelman suuruusluokan oikeellisuutta on vaikea arvioida tai etenkin vahvistaa, mutta erityisen mielenkiintoiseksi laskelmat tekevät arviot verkkokauppojen lukumäärästä, jonka pohjalta ne on tehty. Hallituksen esitykseen jäi sellaisinaan Owl Group Oy:ltä Sosiaali- ja terveysministeriön tilaaman selvityksen arvio, jonka mukaan Suomessa on korkeintaan 3 000 *digipalvelulain* muutoksen jälkeen sen piiriin kuuluvaa verkkokauppaa¹¹⁸. *Kaupan liitto* esitti *esteettömyystyöryhmän toiseen lausuntopyyntöön* antamassaan lausunnossa *digipalvelulain* piiriin kuuluvia verkkokauppoja olevan noin kymmenkertaisen määrän.¹¹⁹ Owl Group Oy:n ja *Kaupan liiton* näkemykset verkkokauppojen määrästä Suomessa vuonna 2022 poikkesivat merkittävästi toisistaan. Esitettyjä arvioita ei voi verrata keskenään absoluuttisen tarkasti monestakaan syystä. Ensinnäkin *Owal Group -selvityksessä* verkkokauppojen kokonaismäärästä oli lausuttu seuraavasti: ”Asiantuntijoiden arvioiden mukaan Suomessa toimii tällä hetkellä noin 30 000–35 000 aktiivista verkkokauppaa.”¹²⁰ Eli verkkokauppojen kokonaismäärästä ei annettu konkreettista lukuarvoa, toisin kuin *Kaupan liiton lausunnossa*, jossa verkkokauppojen määrä ilmoitettiin tarkasti: 50 851 kpl.¹²¹ Myös käsitys siitä, miten tulkitaan verkkokaupan ”aktiivisuus”, voi aiheuttaa vertailun kohteena olevissa arvioissa eroja. *Owal Group -selvityksessä* aktiivisen verkkokaupan määrittelystä oli lausuttu seuraavasti: ”Haastateltujen asiantuntijoiden mukaan aktiivinen verkkokauppa on auki jatkuvasti, on tällä hetkellä toiminnassa ja sieltä tehdään ostos vähintään kerran kuukaudessa.”¹²² *Kaupan liitto* viittaa lausunnossaan Suomessa ”toimiviin” verkkokauppoihin, ja koska heidän lausuntonsa on kannanotto verkkokauppojen osalta tulevaan tilanteeseen,

¹¹⁶ Oikeusministeriö 2010, s. 40. Tala 2005, s. 12.

¹¹⁷ HE 41/2022 vp, s. 57 ja 58.

¹¹⁸ HE 41/2022 vp, s. 60–61.

¹¹⁹ *Kaupan liitto* 2022, s. 7.

¹²⁰ Owl Group Oy 2021, s. 13.

¹²¹ *Kaupan liitto* 2022, s. 7.

¹²² Owl Group Oy 2021, s. 13.

voitaneen olettaa, että he ovat ainakin pyrkineet selvittämään nimenomaan Suomessa *aktiivisesti toimivien* verkkokauppojen lukumäärän.¹²³ Selvitykset on tehty ajallisesti niin lähekkäin (puolen vuoden sisällä), että niitä voi tässä kontekstissa pitää ajallisesti vertailukelpoisina.¹²⁴

Kuviossa 1 *Kaupan liiton* arvio verkkokauppojen kokonaismäärästä 50 851 on pyöristetty seuraavaan tasatuhanteen. *Kaupan liiton* luvuissa DpL:n velvoittavuuden ulkopuolella jäävien yritysten eli mikroyritysten määrä (18 000) on juonnettu *Kaupan liiton lausunnosta*: ”... korkeintaan reilu kolmannes verkkokaupoista on mikroyritysten ylläpitämiä.”¹²⁵ Laskelmassa on ”reilua kolmannesta” edustavana kertoimena käytetty lukua 0,36 ja tulo on pyöristetty lähimpään tasatuhanteen.

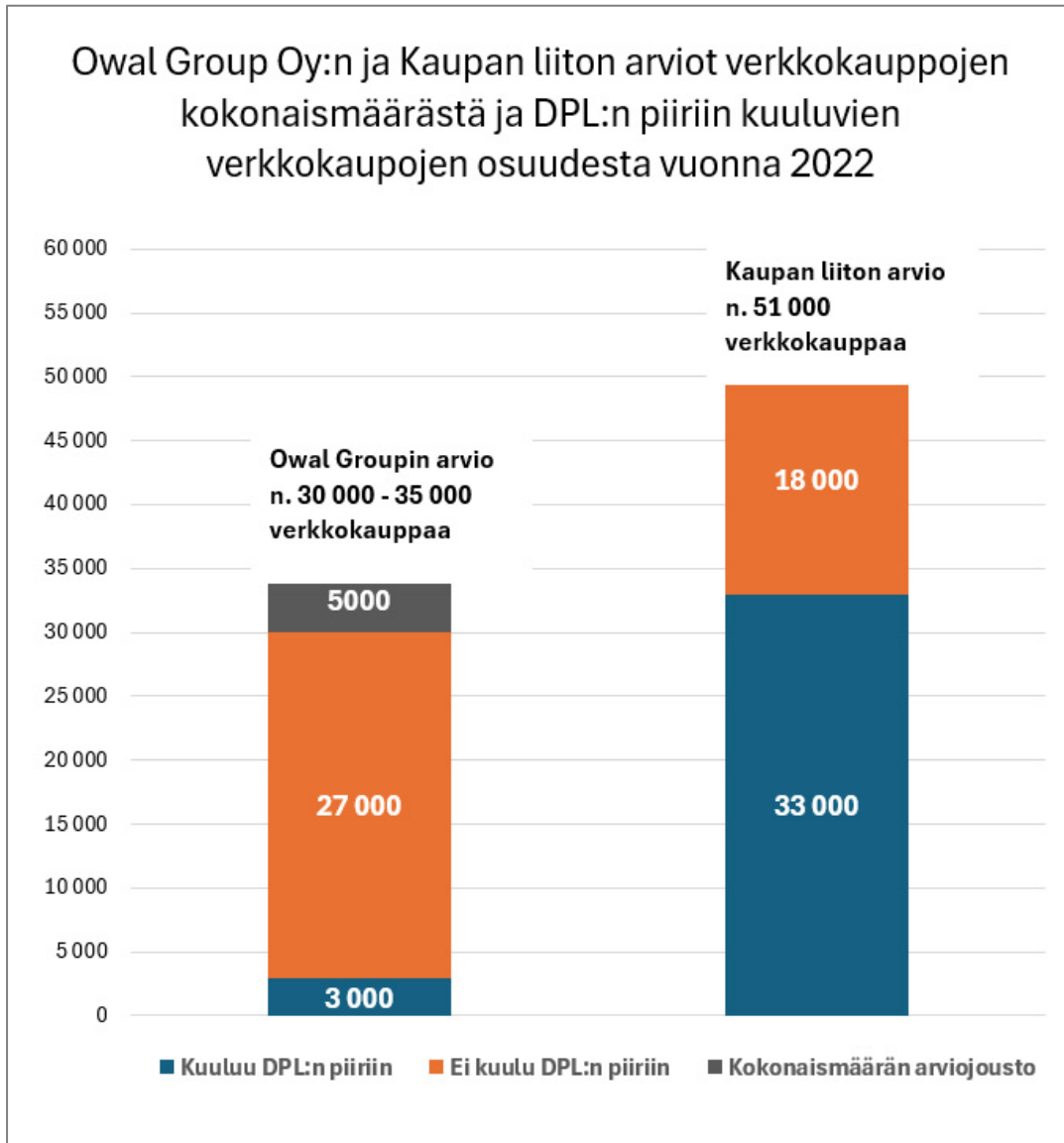
Owal Group Oy:n arviona DpL:n piiriin kuuluvien yritysten määrästä taulukossa 1 käytetään lukua 3 000, koska selvityksen luvuissa on jonkin verran ristiriitaisuutta. Yhtäällä siinä lausutaan, että yli 90 prosenttia verkkokaupoista jää *digipalvelulain* ulkopuolelle mikroyrityksiksi tulkittuna. Tämä tarkoittaisi heidän ilmoittamalla luvullaan, että saavutettavuusvaatimusten piiriin jäisi 3 000–3 500 verkkokaupan palveluita tarjoavaa yritystä. Toisaalla selvityksessä mainitaan, että *digipalvelulain* vaikutuksen piiriin kuuluvia verkkokauppoja on alle 3 000.¹²⁶

¹²³ Kaupan liitto 2022, s. 7. Kaupan liiton oman selvityksen mukaan Suomessa yksityisellä sektorilla toimii 50 851 yritystä, joilla on käytössään verkkokauppa-alusta. Näistä yrityksistä sellaisia, joiden henkilöstö on 0–9 työntekijää ja liikevaihto enintään kaksi miljoonaa euroa, on 9 146–16 300 eli 18–32 % kaikista verkkokaupoista (lähde: Kaupan liitto ja Vainu.io -hakupalvelu, luvut haettu 28.1.2022).

¹²⁴ Owal Group -selvitys on tehty aikavälillä 1.8.–14.9.2021. Kaupan liiton osalta ks. edellinen alaviite.

¹²⁵ Kaupan liitto 2022, s. 7.

¹²⁶ Owal Group Oy 2021, s. 13.

KUVIO 3. Vertailu Owal Group Oy:n ja Kaupan liiton arvioista digipalvelulain piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrästä. ©2025 Jyri Hokkinen

Kuvio 3 osoittaa selvästi, miten merkittävä näkemysero kyseisillä toimijoilla on DpL:n piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrästä. *Kaupan liiton* arvio on noin yksitoistakertainen verrattuna Owal Group Oy:n esittämään arvioon. On mielenkiintoista, että näin suuri näkemysero, joka kuitenkin perustui tilastolliseen selvitykseen ei vaikuttanut lainkaan hallituksen esitykseen. Ilmeisesti *Kaupan liiton* arviota pidettiin virheellisenä. Kuten edellä luvussa 3.3 todettiin, *esteettömyystyöryhmä* vain mainitsi julkaisemassaan lausuntopalautteessa, että *Kaupan liiton* mielestä verkkokauppojen määrä oli arvioitu liian alhaiseksi. Owal Group Oy:n arvio jätettiin sellaisenaan lopulliseen hallituksen esitykseen. Verkkokauppojen määrällä ei tietenkään ole suoraa vaikutusta *digipalvelulakiin*, koska eivät tuollaiset lukumäärä-

arviot lakiteksteihin pääty, mutta asialla olisi voinut olla vaikutusta lainsäädäntöprosessiin.

Lainsäädännön arviointineuvoston (jäljempänä *arviointineuvosto*) lausunnosta *STM*:lle hallituksen esityksen luonnoksesta tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanosta ei käy ilmi tutustuiko *arviointineuvosto* asiassa annettuihin lausuntoihin. *Arviointineuvosto* piti myönteisenä, että esityksessä oli hyödynnetty Owl Group Oy:n selvitystä. Muissa verkkokauppoja koskevissa huomioissaan *arviointineuvosto* piti myönteisenä mikroyrityksen tarkkaa määrittelyä, mutta olisi toivonut arviota niiden yritysten määrästä, jotka ovat mikroyrityksen määritelmän rajalla. Näiden mikroyrityksen määritelmän raja-alueella olevien yritysten osalta *arviointineuvosto* toivoi arviota siitä, voiko lakiehdotus johtaa kilpailuasetelman vääristymiseen tai kielteisen kannustimen syntymiseen mikroyrityksen toiminnan kasvattamiselle. Lisäksi *arviointineuvoston* mielestä kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisen edellytyksiä olisi voinut tarkentaa sekä esittää arvioita siitä, millaisia riskejä valvontaviranomaisen kokemuksen puute uusista sille asetettavista valvontatehtävistä aiheuttaa.¹²⁷

Digipalvelulain valmistelun eri vaiheissa annetuissa lausunnoissa verkkokaupan palveluja tarkasteltiin pääosin kuluttajan eli verkkokaupan asiakkaan kannalta. Palveluntarjoajaan kohdistuvista vaikutuksista kannettiin varsin harvoissa lausunnoissa huolta.¹²⁸ Tätä voi pitää hiukan erikoisena siitä syystä, että noin 50 prosenttia *esteettömyysdirektiivin* seurauksena syntyvästä investointitarpeesta Suomessa arveltiin kohdistuvan verkkokaupan alalle.¹²⁹ Saavutettavuuskoulutuksen ja jatkuvan ylläpidon kustannuksista n. 80 prosenttia arvioitiin kohdistuvan verkkokauppaan. Yksittäisen verkkokaupan osalta uudesta saavutettavuuslainsäädännöstä johtuvia kustannuksia hallituksen esityksessä (HE 41/2022 vp) arvioitiin seuraavasti:

- *Auditointi* 5 000–20 000 €
- *Auditointi* + korjaukset 15 000–50 000 €
- *Auditointi* + suuret muutostyöt 80 000–300 000 €

Listauksen luvut yllä ovat kertaluontoisia, mutta voivat jakaantua useammalle vuodelle.¹³⁰ Ylläpitokustannuksista hallituksen esityksessä (HE 41/2022 vp) esitettiin seuraavia yleisiä arvioita, jotka eivät koskeneet vain verkkokauppoja. Ylläpitokustannuksien katsottiin koostuvan *auditoin-*

¹²⁷ Valtioneuvosto-www-3, s. 3–5.

¹²⁸ Lausunnoista enemmän edellä luvussa 3.3.

¹²⁹ HE 41/2022 vp, s. 57.

¹³⁰ HE 41/2022 vp, s. 59 ja 61.

neista, lisätyöstä, lain ja sen soveltamisen seuraamisesta sekä henkilöstön kouluttamisesta. Digipalvelujen kehittämistyön arvioidut kustannukset kasvavat 5–10 prosenttia vuodessa, kun saavutettavuusvaatimukset huomioidaan jo kehitysvaiheessa. Selvitystyöhön osallistuneiden asiantuntijoiden mukaan suuremmilla yrityksillä *esteettömyysdirektiivin* vaatimusten ylläpito voi aiheuttaa jopa 50 000–100 000 euron vuosikustannukset ja pienemmillä yrityksillä 15 000–30 000 euron ylläpitokustannukset vuodessa.¹³¹

Verkkokaupan palveluita tarjoavien yritysten uusia saavutettavuusvaatimuksia ja niiden lainsäädännöllistä toteuttamista tarkasteltaessa ei voi sivuuttaa kansallisen lainvalmistelutyön merkittävää viivästymistä. Kuten luvussa 3.3 kuvattiin, kansallinen lainvalmistelutyö alkoi puolentoista vuoden viiveellä.¹³² Tämä viivästymisen on hankaloittanut merkittävästi valvontaviranomaisen mahdollisuuksia viestiä tehokkaasti ja ajoissa yrityksille tulevista lakimuutoksista sekä vieneen jossain määrin jopa uskottavuutta *digipalvelulain* uusilta vaatimuksilta.¹³³ Yhtä lailla viive varmasti vaikeuttaa niiden yritysten asemaa, joita uudet saavutettavuusvaatimukset koskevat.

¹³¹ HE 41/2022 vp, s. 70.

¹³² Valtioneuvosto-www-1, s. 6.

¹³³ Alinikula ym. 2024, s. 59.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Esteettömyysdirektiivin kansallinen valmistelu ajoittui vuosiin 2016–2018. Valmistelua koordinoineen Sosiaali- ja terveysministeriön perusmuistiossa UJ 37/2017 vp Suomi ilmoitti yleisenä kantanaan kannattavansa direktiiviehdotuksen tavoitteita ja sitoutuvansa vahvasti vammaisten ja toimintarajoitteisten ihmisten elämänlaadun parantamiseen. Samassa yhteydessä tuotiin kuitenkin esille epäilyksiä siitä, että direktiivi saattaa johtaa pahimmillaan yritysten toimintaedellytysten vaikeutumiseen. Direktiivin toimeenpanon kustannusten arveltiin myös nousevan korkeiksi. Tämän lisäksi Suomen kannassa epäiltiin direktiiviehdotuksessa esitetyn valvontamallin toimivuutta. Suomen kannan yleinen osa päättyi seuraavasti: ”Tilanne saattaa muodostua kestävämmäksi paitsi yritysten ja viranomaisten myös vammaisten henkilöiden kannalta.”¹³⁴ Suomi osallistui aktiivisesti direktiivin valmisteluun ja *STM:n* koordinoima valmistelu onnistui normaalissa aikataulussa. *Esteettömyysdirektiivi* astui voimaan 27.6.2019. Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon olisi tullut alkaa pian *esteettömyysdirektiivin* voimaan astumisen jälkeen, näin ei kuitenkaan tapahtunut. Kansalliseen täytäntöönpanoon käytettävissä olevasta noin kolmesta vuodesta puolet hukattiin, kun kansallisesta lain valmistelusta vastaavasta ministeriöstä ei päästy yhteisymmärrykseen. Vasta pääministerin puututtua tilanteeseen saatiin lain valmistelu käyntiin ja lopulta *esteettömyysdirektiivin* säännökset myös täytäntöönpanotua Suomen lainsäädännössä, tosin puoli vuotta EU:n määräajan jälkeen.¹³⁵ Lainsäädännön arviointineuvosto on todennut kiireen luovan merkittäviä haasteita lainsäädäntötyöhön. Tiukka aikataulu näkyy esimerkiksi lyhentyneinä lausuntoaikoina, mikä vaikeuttaa lain vaikutusten arviointia.¹³⁶

Esteettömyysdirektiivin säännöksiä täytäntöönpanon kansallisessa lainsäädännössä voi katsoa aikataulun osalta epäonnistuneen pahasti. Viivästyminen johtunut noin 18 kuukauden menettäminen on jo nyt aiheuttanut monia haittavaikutuksia. Esimerkiksi valvontaviranomaisen mahdollisuus huolehtia lakiuudistuksista viestimisestä yrityskentälle heikkeni viivästyksen takia merkittävästi. Samoin valvontaviranomaisen mahdollisuus rekrytoida osaajia uusiin tarvittaviin asiantuntijavirkoihin vaikeutui. Vastaavasti lain piiriin tulevat yritykset menettivät yli vuoden aikataulusta, jonka ne olisivat voineet käyttää lakimuutokseen valmistautumiseen ja esimerkiksi tarvittavien rekrytointien, koulutuksen ja investointivarojen järjestelyihin. Hallituksen esityksessä arvioidut kustannukset yksittäiselle verkkokaupalle ovat varsin korkeita, ja voi arvella

¹³⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, perusmuistio STM2017-00386, s. 1–2.

¹³⁵ Valtioneuvosto-www-1, s. 6.

¹³⁶ Valtioneuvosto-www-4.

monen yrityksen kohtaavan vaikeuksia *digipalvelulain* noudattamisesta seuraavien kustannusten kattamisessa. Lopulliset *digipalvelulain* muutoksesta seuraavat vaikutukset etenkin pienempien lain piiriin kuuluvien verkkokauppojen toimintaan jää nähtäväksi. On kuitenkin luultavaa, että jos *auditoinnin* ja saavutettavuusvirheiden korjaamisesta aiheutuvat kustannukset toteutuvat hallituksen esityksessä (HE 41/2022 vp) arvioidun suuruisina, saattaa moni yritys jopa harkita heikosti tuottavan verkkokaupan sulkemista. Se, että yrityksen liikevaihto ylittää mikroyritykselle asetun raja-arvon, ei tarkoita, että yrityksen verkkokauppa tuottaisi euroakaan voittoa. Suomessa on luultavasti paljon yrityksiä, joille verkkokauppa on enemmänkin ylimääräinen palvelukanava ja yrityksen liikevaihto syntyy muulta. Jos tällaisia heikosti tuottavia verkkokauppoja suljetaan paljon, muodostuu *digipalvelulain* vaikutus joiltain osin juuri sen tavoitteiden vastaiseksi. Sama tilanne voi jossain määrin syntyä, jos yritykset alkavat taktisista syistä välttelemään mikroyrityksen raja-arvojen ylittämistä. *Digipalvelulain* uudet määräykset tuskin myöskään lisäävät verkkokauppiin uraa harkitsevien innokkuutta tulla alalle. Ne yritykset, jotka joutuvat tekemään omasta mielestään kohtuuttoman suuren investoinnin verkkokauppaansa, saattavat kompensoida tilannetta korottamalla palveluidensa tai tuotteidensa hintoja tai vetoamalla kohtuuttomaan rasitteeseen. *Digipalvelulain* muutoksen takia saattaa kahdelle samaan asiakassegmenttiin keskittyvälle verkkokaupan palveluita tarjoavalla yritykselle syntyä tilanne, jossa mikroyritykseksi tulkittava yritys voi jatkaa toimintaansa kuten aiemmin, mutta rajan ylittävä kilpaileva yritys saattaa joutua investoimaan esimerkiksi 25 000 euroa verkkokaupan *auditointiin* ja korjauksiin. *Digipalvelulain* piiriin kuulumaton verkkokauppa hallinnoiva yritys voisi esimerkiksi käyttää saavutettavuusinvestoinneista välttyttyään vastaavan summan markkinointiin. Tällaisen tilanteen voisi katsoa vääristävän kilpailuasetelmaa.

Koko *digipalvelulain* valmistelun ajan on tiedetty, että Suomessa ei ole riittävästi *auditointiosaa*jia sen enempää valvontaviranomaisen kuin yritystenkään käyttöön.¹³⁷ Resurssien vähäisyyden tiedettiin olevan ongelma jo alkuperäistä *digipalvelulakia* (306/2019) valmisteltaessa. Saavutettavuusosaajia ei Suomessa ole tarpeeksi ja yritysten oma osaaminen on usein heikkoa.¹³⁸ Jos *Kauppan liitto* oli edes osittain oikeassa arvioidessaan, että Suomessa *digipalvelulain* piiriin kuuluvia verkkokauppoja on moninkertainen määrä verrattuna *Owal Group Oy:n* arvioimaan määrään, on edessä vielä merkittävästi pahempi resurssipula ammattitaitoisten saavutettavuusasiantuntijoiden osalta, kuin on arveltu ja Suomessa saateetaan ajautua merkittäviin vaikeuksiin toteuttaa verkkokaupoille *digipalve-*

¹³⁷ VM-www-1, s. 5. HE 41/2022 vp, s. 91. HE 71/2024 vp, s. 11.

¹³⁸ HE 71/2024 vp, s. 16. HE 41/2022 vp, s.44, 63 ja 74.

lulain vaatimat *saavutettavuusauditoinnit* ja verkkokauppojen korjaustyöt määräajan puitteissa. Auditointiprosessista suuren osan voi automatisoida nykYTEKNOLOGIALLA. Suomessa valvontaviranomaisella on käytössään *Salvia* niminen ohjelmisto, jota käytetään verkkosivustojen automatisoidussa valvonnassa. *Salvia*n kehittämiseen on budjetoitu merkittäviä summia vuosiksi eteenpäin.¹³⁹ Valvontaviranomainen ei kuitenkaan suorita *digipalvelulain* edellyttämiä *auditointeja* esimerkiksi verkkokaupoille, vaan niiden suorittaminen jää yritysten omalle vastuulle tai ulkopuolisten asiantuntijayritysten tehtäväksi. *Digipalvelulain* viivästyminen vaikeutti myös auditointipalvelujen tarjoajien mahdollisuuksia valmistautua uuden lainsäädännön noudattamiseen ja mahdollisuuteen luoda ajoissa asiantuntijaresursseja säästäviä ohjelmistoinnovaatioita. Yritysten itse suorittama *auditointi* tuskin ratkaisee resurssipulaa, koska tehtävä edellyttää erityisosaamista, jota luultavasti vain harvasta etenkin pienemmästä yrityksestä löytyy omasta takaa. Vuonna 2024 tehdyssä selvityksessä tuotteiden ja palveluiden saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten vaikutuksista suuri osa verkkokauppa-alustaa käyttävistä yrityksistä oli ilmoittanut tukeutuvansa palveluntarjoajan osaamiseen sekä luottavansa verkkokauppa-alustan täyttävän *digipalvelulain* vaatimukset.¹⁴⁰ Verkkokauppa-alustan toimittaja ei voi kuitenkaan taata verkkokaupan saavutettavuutta, koska kaupan sisällöstä (grafiikka, teksti, kuvat ja dokumentit) vastaa lähes poikkeuksetta verkkokauppaa ylläpitävä yritys itse.

Saavutettavuuden laajamittaiseen toteutumiseen verkkokaupan palveluissa on vielä pitkä matka. Kuten edellä on kuvattu esteettömyysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon viivästyminen voi katsoa käynnistäneen negatiivisen ketjureaktion, jossa yksi viivästyminen johtaa aina toiseen. On myös oleellista ymmärtää, että ei digipalveluiden saavutettavuus vielä parane lakeja säätämällä tai niiden tuomia byrokraattisia velvoitteita noudattamalla, vaan korjaamalla lainpiiriin kuuluvista palveluista saavutettavuusongelmat. Vasta silloin digipalvelulaki alkaa konkreettisesti vaikuttamaan saavutettavuusongelmista kärsivien ihmisten mahdollisuuteen käyttää tasavertaisesti esimerkiksi verkkokaupan palveluita.

¹³⁹ HE 71/2024 vp, s. 16–17.

¹⁴⁰ Alinikula ym. 2024, s. 29.

5 Lähteet

Virallislähteet

- Eduskunnan työjärjestys 17.12.1999/40 v. 2000.
Eduskunnan vastaus EV 206/2022 vp HE 41/2022 vp—HE 41/2022 vp.
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta. 71/2024 vp.
Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. HE 41/2022 vp.
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta HE 60/2018 vp.
Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, perusmuistio STM2017-00386.
Valiokunnan mietintö TaVM 29/2022 vp—HE 41/2022 vp.

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. Werner Söderström Osakeyhtiö 1988.
Ervasti, Kaijus, Laki, konflikti, tuomio – Oikeus yhteiskunnallisena ilmiönä. Edita Publishing 2012.
Ervasti, Kaijus, Yhteiskunnallinen oikeustutkimus. Gaudeamus Oy 2022.
Husa, Jaakko — Mutanen, Anu — Pohjolainen, Teuvo, Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Talentum. Helsinki 2008.
Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.
Hyvärinen, Anna, Suomen mahdollisuudet vaikuttaa valmisteilla olevaan EU-lainsäädäntöön, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia nro: 241 Hakapaino Oy, Helsinki 2009.
Tala, Jyrki, Lakien laadinta ja vaikutukset. Edita Publishing Oy 2005.
Voutilainen, Tomi, Hyvä sähköinen hallinto, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.
Voutilainen, Tomi, ICT-oikeus sähköisessä hallinnossa, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.
Voutilainen, Tomi, Digitaalisten palvelujen sääntely, Alma Talent, Helsinki 2023.

Muut lähteet

Oikeusministeriö 2010, Oikeusministeriön EU-valmistelun opas (Toiminta ja hallinto 79/2010. Opas päivitetty 5.11.2010)

Verkkolähteet

Alinikula ym. 2024. Alinikula ja muut, Selvitys tuotteiden ja palveluiden saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten vaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:42. Saatavilla osoitteessa:
[https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165981/VN TEAS_2024_42.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165981/VN_TEAS_2024_42.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (viitattu 22.1.2025)

Eduskunta-www-1. Asian käsittelytiedot HE 60/2018 vp. Ks. kohta Ehdotukset ja päätökset. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_60+2018.aspx (viitattu 22.1.2025)

Eduskunta-www-2. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta: Hallituksen esitys annettu. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#Vireilletulo Ks. kohta Eduskuntakäsittely/Hallituksen esitys annettu (viitattu 13.1.2025)

Eduskunta-www-3. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta Eduskuntakäsittely/Ilmoitettu täysistunnossa Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#Vireilletulo (viitattu 16.11.2024)

Eduskunta-www-4. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta: Eduskuntakäsittely/Lähetekeskustelu. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#Lahetekeskustelu (viitattu 17.11.2024)

Eduskunta-www-5. Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Katso kohta: 18.04 Mikko Lundén ps. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_42+2022+7.aspx (viitattu 13.1.2025)

- Eduskunta-www-6. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Valiokuntakäsittely. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#Valiokuntakasittely (viitattu 13.1.2025)
- Eduskunta-www-7. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Valiokuntien asiantuntijalausunnot. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022_asiantuntijalausunnot.aspx (viitattu 12.1.2025)
- Eduskunta-www-8. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Mietinnön pöydällepano. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#MietinnonPoydallepano (viitattu 13.1.2025)
- Eduskunta-www-9. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Ensimmäinen käsittely. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#EnsimmäinenKasittely (viitattu 13.1.2025)
- Eduskunta-www-10. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Toinen käsittely. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#ToinenKasittely (viitattu 17.11.2024)
- Eduskunta-www-11. Asian käsittelytiedot HE 41/2022 vp. Ks. kohta:
Eduskunnan vastaus. Saatavilla osoitteessa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_41+2022.aspx#EduskunnanVastaus (viitattu 17.11.2024)
- Euroopan komissio-www-1. Verkkosisällön saavutettavuutta koskeva direktiivi – Standardit ja yhdenmukaistaminen. Ks. kohta: Todelliset vaatimukset. Saatavilla osoitteessa: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/web-accessibility-directive-standards-and-harmonisation> (viitattu 22.1.2025)
- Euroopan komissio-www-2. Verkkosisällön saavutettavuutta koskeva direktiivi – Standardit ja yhdenmukaistaminen. Ks. kohta: Vaatimukset ja standardointihistoria. Saatavilla osoitteessa: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/web-accessibility-directive-standards-and-harmonisation> (viitattu 22.1.2025)

EUR-LEX-www-1. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Document 32019L0882.
Saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0882>
(viitattu 14.11.2024)

Finlex-lainvalmistelu-www-1. Lainvalmistelun prosessiopas. Ks. kohta: 1 esivalmistelu. Ks. graafinen esitys: Valitse prosessin vaihe. Saatavilla osoitteessa: <https://lainvalmistelu.finlex.fi/1-esivalmistelu/#esittely>
(viitattu 14.11.2024)

Finlex-lainvalmistelu-www-2. Lainvalmistelun prosessiopas. Ks. kohta: Aloite. Saatavilla osoitteessa:
<https://lainvalmistelu.finlex.fi/aloite/?print> (viitattu 14.11.2024)

Finlex-lainvalmistelu-www-3. Lainvalmistelun prosessiopas. Ks. kohta: 5.6 Valtioneuvoston yleisistunnon päätös. Saatavilla osoitteessa:
<https://lainvalmistelu.finlex.fi/5-valtioneuvoston-paatoksenteko/?print>
Ks. kohta 5.6 (viitattu 13.1.2025)

Finlex-lainvalmistelu-www-4. Lainvalmistelun prosessiopas. Ks. kohta: 6.1 HE:n vastaanotto. Saatavilla osoitteessa:
<https://lainvalmistelu.finlex.fi/6-eduskuntakasittely/?print> (viitattu 13.1.2025)

Finlex-lainvalmistelu-www-5. Lainvalmistelun prosessiopas. Ks. kohta 5.9 HE:n toimittaminen eduskunnalle. Saatavilla osoitteessa:
<https://lainvalmistelu.finlex.fi/5-valtioneuvoston-paatoksenteko/?print>
(viitattu 13.1.2025)

Kaupan liitto 2022. Kaupan liiton lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp). Saatavilla osoitteessa:
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaistuMetatieto/Documents/EDK-2022-AK-43012.pdf> (viitattu 22.1.2025)

Owal Group Oy 2021. Esteettömyysdirektiivin kustannusvaikutusten arviointi. Saatavilla osoitteessa:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/df7b8c03-827e-46c4-be8a-9f59ae7dcb26/KIRJE_20211108060256.PDF (viitattu 19.12.2024)

Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-1. Ks. kohta: Yli miljoona suomalaista tarvitsee saavutettavampia palveluja. Saatavilla osoitteessa:
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/yleista-saavutettavuudesta/kenelle-saavutettavuus-tarkeaa/> (viitattu 22.1.2025)

Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-2. WCAG 2.2 ei tule heti osaksi digipalvelulakia (24.10.2023). Saatavilla osoitteessa:
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/yleista-saavutettavuudesta/aluehallintoviraston-valvonnan-aikaisia-uutisia-saavutettavuudesta/wcag> (viitattu 22.1.2025)

Saavutettavuusvaatimukset.fi-www-3. Muutokset digipalvelulakiin. Ks. kohta: Saavutettavuuspuutteista ilmoittaminen. Saatavilla osoitteessa:
<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/digipalvelulain-vaatimukset/muutokset-digipalvelulakiin#76034-4> (viitattu 31.12.2024)

STM-www-1. Esteettömyysdirektiivin toimeenpano (automaattisesti latautuva docx-tiedosto). Saatavilla osoitteessa (ladattava .DOCX-tiedosto): https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/f1c923c9-ba84-4a2b-9bb5-cb86ac942a99/LAUSUNTOPYYNTO_20230427112538.DOCX (viitattu 11.1.2025)

STM-www-2. Esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon keskustelutilaisuus sidosryhmien kanssa. Saatavilla osoitteessa:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/8767bc30-40f7-44c1-94b7-6fe5f3c643c0/POYTAKIRJA_20230426080332.PDF (viitattu 11.1.2025)

STM-www-3. Esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano. Ks. kohta: Lain valmistelu: (1) Valmistelussa. Saatavilla osoitteessa:
<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM058:00/2021> (viitattu 11.1.2025)

STM-www-4. Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Saatavilla osoitteessa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/13ac8050-9f35-457d-ae50-874f43fa392d/LAUSUNTOPYYNTO_20230427112538.PDF (viitattu 16.11.2024)

STM-www-5. Esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon keskustelutilaisuus. Saatavilla osoitteessa:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/a5582e9f-5511-4b75-b060-d9231e4ddcdc/POYTAKIRJA_20230426080332.PDF (viitattu 13.1.2025)

STM-www-6. Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Saatavilla:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/f8532354-8fb8-4065-aec2-4f3db33ecc67/YHTEENVETO_20220314051500.pdf (viitattu 11.1.2025)

STM-www-7. Lausuntopyyntö kolmesta valtioneuvoston asetuksesta, jotka koskevat eräiden tuotteiden ja palvelujen saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksia. Saatavilla osoitteessa:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/d32c8028-f6cf-4c19-9cdb-85e07093e892/LAUSUNTOPYYNTO_20230427112538.PDF (viitattu 13.1.2025)

STM-www-8. Esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano. Ks. kohta Lisätietoja: Tilannekuvaus. Saatavilla osoitteessa:
<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM058:00/2021> (viitattu 13.1.2025)

Traficom-www-1. Traficomien lausunto lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Saatavilla osoitteessa:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ca00d823-872b-4d57-bd2a-a8ece6da8129/6898652b-a528-40e6-a64c-fe474107cf4e/LAUSUNTO_20220203072855.pdf (viitattu 22.1.2025)

Valtioneuvosto-www-1. Esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano valtioneuvostossa (automaattisesti latautuva pdf-tiedosto). Saatavilla osoitteessa: <https://valtioneuvosto.fi/delegate/file/80011> (viitattu 27.12.2024)

Valtioneuvosto-www-2. Tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallinen toimeenpano valtioneuvostossa. Saatavilla osoitteessa:
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806d85e4> (viitattu 7.1.2025)

Valtioneuvosto-www-3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksesta annetun direktiivin täytäntöönpanosta. Saatavilla osoitteessa:

<https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200039947/Lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6n+arviointineuvoston+lausunto+hallituksen+esityksen+luonnoksesta+tuotteiden+ja+palveluiden+esteett%C3%B6myysvaatimuksesta+annetun+direktiivin+t%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6npanosta.pdf/8f1c1a4c-cb46-92e5-3205-d2f238e012fe/Lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6n+arviointineuvoston+lausunto+hallituksen+esityksen+luonnoksesta+tuotteiden+ja+palveluiden+esteett%C3%B6myysvaatimuksesta+annetun+direktiivin+t%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6npanosta.pdf?t=1647244222957> (viitattu 18.1.2025)

Valtioneuvosto-www-4. Lainsäädännön arviointineuvosto: lainvalmistelun keskeinen ongelma on kiire. Saatavilla osoitteessa:

<https://valtioneuvosto.fi/-/lainsaadannon-arviointineuvosto-lainvalmistelun-keskeinen-ongelma-on-kiire> (viitattu 19.1.2025)

VM-www-1. Lausuntoyhteenvedo luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä muutoksista sähköisestä asioinnista viranomais toiminnassa annettuun lakiin. Saatavilla osoitteessa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/49d22137-c758-4e9f-bc8c-f272aac889c6/e6897057-b725-4a8a-bc21-cd925fo883e7/MUISTIO_20180326074032.pdf (viitattu 22.1.2025)

W3C-www-1. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1. Saatavilla osoitteessa: <https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi/> (viitattu 22.1.2025)

W3C-www-2. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1. Ks. kohta 0.2 WCAG 2 -ohjeistuksen tasot. Saatavilla osoitteessa: <https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi/#wcag-2-layers-of-guidance> (viitattu 21.1.2025)

W3C-www-3. What's New in WCAG 2.2. Saatavilla osoitteessa: <https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/wcag/new-in-22/> (viitattu 25.12.2024)

Kuviot

Kuvio 1. Keskeinen saavutettavuuteen liittyvä kansainvälinen sopimus- ja säädöspohja sekä tekninen ohjeistus. (Sivulla 10)

Kuvio 2. Verkkokauppojen saavutettavuuteen liittyvät lait ja asetukset. (Sivulla 12)

Kuvio 3. Vertailu Owl Group Oy:n ja Kaupan liiton arvioista digipalvelulain piiriin kuuluvien verkkokauppojen määrästä. (Sivulla 27)